

Likovna kultura – Opis predmeta

Temeljna svrha učenja i podučavanja Likovne kulture je da kroz odgoj opažaja potiče učenika/icu na praktičan rad, u kojem će istraživati, eksperimentirati, oblikovati i artikulirati idejna rješenja likovnog problema. Nastava likovne kulture omogućava učenicima/icama da iskažu, razviju i njeguju svoju kreativnost, izraze vlastitu maštu, doživljaj sebe i svijeta koji ih okružuje, te kod njih oblikuje sistem vrijednosti, divergentno mišljenje i kritički stav prema vizuelnim, zvučnim, verbalnim, kinestetičkim osjetima i taktilnim podražajima iz okoline. Kroz nastavu likovne kulture učenici/ice usvajaju likovnu i vizuelnu pismenost, ohrabruju se da se pored upotrebe tradicionalnih likovnih materijala i postupaka, iskažu kroz savremene likovne/vizuelne medije i koncepte, te njeguju individualne karakteristike.

Poznavanje različitih umjetničkih formi, tehnika i medija, kod učenika/ica će razvijati kognitivne sposobnosti i psihomotoričke vještine, dok će znanje vezano za nacionalnu, evropsku i svjetsku kulturnu i likovnu baštinu, doprinijeti razumijevanju i uvažavanju različitih društvenih i kulturalnih konteksta.

Nastava likovne kulture doprinosi cjelovitom razvoju učenika/ica, te njegovanju i poticanju razvoja tri osnovna područja ljudske osobnosti i aktivnosti: psihomotoričkog (djelatnoga), afektivnog (osjećajnoga) i kognitivnog (spoznajnoga).

Temelji se na aktivnom učenju i podučavanju, povezivanju s umjetničkim zajednicama i raznorodnim kulturno-naučnim ustanovama, umjetničkim događajima i njegovanju kulturne baštine, te poštovanju i uvažavanju temeljnih humanističkih principa i vrijednosti.

Proces učenja i podučavanja podstiče učenika/icu na samostalno i individualno likovno izražavanje, doprinosi razvijanju i bujanju učeničke kreativnosti, te stvara preduvjete za kritičko promatranje umjetničkih tvorevina i promišljanje o vlastitoj okolini. Vlastito stvaralačko/istraživačko iskustvo učenicima/cama omogućava razumijevanje i upoznavanje umjetničkih djela, te različitih autorskih intencija i interpretacija stvarnosti. Praktično i teorijsko upoznavanje različitih likovnih medija i tehnika i osnovnih izražajnih sredstava i principa likovne umjetnosti, *razvija likovnu/vizuelnu pismenost* i omogućava učenicima/cama fluentnost prilikom izražavanja ideja, misli, osjećaja, vrijednosti i stavova.

Poticanjem na kontinuirano aktivno opažanje i analiziranje likovnih/vizuelnih djela, te korištenje različitih oblika analitičke i kritičke refleksije na vlastito i tuđe likovno djelovanje, odgaja se budućeg gledatelja/icu koji/a je osposobljen/a da izrazi argumentovane stavove o vizuelnom okruženju i

likovnom stvaralaštvu.

Kao specifična ljudska, duhovna i materijalna djelatnost, likovna/vizuelna umjetnost se konstituira u složenom komunikacijskom procesu, ostvarujući veze između individualnih i društvenih spoznaja, te ima cjelovitu i složenu ulogu u različitim aspektima života, kultiviranju kolektivnog i kulturnog identiteta, kao i u oblikovanju personalnog identiteta svakog čovjeka.

U nastavi likovne kulture njeguje se interdisciplinarni pristup, koji je vidljiv kroz povezanost sa drugim umjetnostima i naukama te njima pripadajućim područjima.

Korelacije sa drugim nastavnim predmetima temelje se na zajedničkim vrijednostima, ciljevima i tematskim cjelinama, čime se omogućava učenicima/icama razumijevanje likovne/vizuelne kulture i umjetnosti u njihovom pluralitetu i svrsishodnosti u različitim aspektima života. Stečene kompetencije učenici/ice su u mogućnosti primijeniti u različitim životnim izazovima, te se kreativno i smisleno nositi sa složenim zahtjevima i tendencijama savremenog društva.

Predmet Likovna kultura pripada umjetničkom i društveno - humanističkom području i izučava se u svih devet razreda osnovne škole, te u prvom i drugom razredu gimnazije (opći smjer).

Likovna kultura – Ciljevi učenja i podučavanja predmeta

1. Razvijanje likovnih/vizuelnih izražajnih sposobnosti i znanja.

Odggojem vizuelnog opažaja, usvajanjem, razumijevanjem i primjenom likovnog jezika u stvaralačkim procesima, učenik/ica će razviti likovnu pismenosti. Stvaralačko mišljenje će izražavati kroz produkciju ideja i rješavanje likovnih problema. Podsticanje i razvijanje kognitivnih, psihomotoričkih i izražajnih sposobnosti, sa naglaskom na stvaralačko i divergentno mišljenje, omogućiti će učeniku/ici produktivnost pri izražavanju vlastitih osjećanja, misli i ideja tokom samostalnog rješavanja likovnih problema i zahtjeva. Upoznavanje i upotreba temeljnih vještina i znanja o likovnim tradicionalnim i savremenim tehnikama i formama, će kroz praktičan i istraživački rad kod učenika/ica razvijati psihomotoričke i kognitivne vještine.

2. Razvijanje kritičkog mišljenja, stavova i vrijednosnog sistema kroz multikulturalni i interkulturalni pristup likovnim/vizuelnim sadržajima.

Kontinuirano upoznavanje i komuniciranje sa fenomenima svjetske umjetničke i kulturne baštine, te naslijeđem svojih naroda, kod učenika/ice će razviti pozitivni kritički i odgovorni odnos prema drugom i drugačijem. Korištenje različitih oblika analitičke i kritičke refleksije na vlastito i tuđe likovno djelovanje, kod učenika/ice će razviti aktivan i propitujući odnos, kritičko mišljenje i sistem vrijednosti. Preko usvojenih likovnih, estetskih i humanističkih vrijednosti, kod učenika/ice se stvaraju trajni interesi za likovnu kulturu i umjetnost, te formira mišljenje i stav o estetici likovnog stvaralaštva. Kao budući promatrač/ica i aktivni/a kreator/ica, učenik/ica je osposobljen/a da izrazi argumentirane stavove o likovnom stvaralaštvu i vizuelnom okruženju.

3. Razumijevanje konteksta likovnog djela i uloge likovnog stvaralaštva u društvu.

Poticanjem na kontinuirano eksperimentiranje i istraživanje umjetničkog izraza te uspostavljanje odnosa sa društvenim, historijskim, ekonomskim, kulturnim i tehnološkim faktorima, učenik/ica će razumjeti kontekst nastanka likovnih djela i značajnu ulogu likovnog stvaralaštva u društvu. Savremene tendencije u umjetnosti, popularnu kulturu i zakonitosti životnog okruženja, učenik/ica će usvojiti i razumjeti analiziranjem uticaja društveno-historijskog konteksta na različite pojave i promjene u likovnoj umjetnosti.

4. Razvijanje odgovornog odnosa prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine i savremenoj kulturnoj okolini.

Upoznavanje učenika/ica s vrijednostima umjetničke i kulturne baštine Bosne i Hercegovine, s

važnošću njenog očuvanja i njenim mjestom u globalnom umjetničkom i kulturnom kontekstu. Usvojene vrijednosti su neophodne za razvijanje samoaktualizirajuće i kreativne ličnosti, njenog identiteta, kulturne svjesnosti, te stvaranje pozitivnog i aktivnog odnosa prema savremenim umjetničkim događanjima i aktivnostima kulturno-naučnih ustanova.

Likovna kultura – Oblasna struktura

Oblasti predmetnog kurikulumu se temelje na svrhovitosti i dosljednosti sistema koji polazi od logičko-sadržajnih, pedagoških i psiholoških zakonitosti i principa učenja i podučavanja. Oblasti *Stvaralaštvo i produkcija*, *Promišljanje i refleksija* te *Estetika, konstrukcija, funkcija* djeluju kroz sinergiju, odnosno prepliću se i dopunjavaju u odnosu na zahtjeve sadržaja pojedinog ishoda. Podučavanje putem likovne kulture doprinosi cjelovitom razvoju sudionika didaktičko-komunikacijskih stvaralačkih aktivnosti, te njegovanju i poticanju razvoja tri osnovna područja ljudske osobnosti i aktivnosti: psihomotoričkog (djelatnoga), afektivnog (osjećajnoga) i kognitivnog (spoznajnoga). Razvijanje vizuelne/likovne pismenosti kroz usvajanje, razumijevanje i primjenjivanje osnovnih pojmova likovnog jezika i razvoj likovnog/vizuelnog mišljenja učenika/ice, kao i upoznavanje različitih oblika i vrsta umjetničkog izražavanja kroz praktičan i istraživački rad, te razvijanje likovnog stvaralaštva i kreativnog mišljenja učenika/ice kroz produkciju ideja i rješavanja problema, je sadržajno središte oblasti *Stvaralaštvo i produkcija*. Preko oblasti *Promišljanje i refleksija*, učenika/icu se potiče na kontinuirano aktivno posmatranje i analiziranje likovnih/vizuelnih djela. Korištenje različitih oblika analitičke i kritičke refleksije na vlastito i tuđe likovno djelovanje te stvaralaštvo likovnih umjetnika, odgaja se budućeg posmatrača/icu koji je osposobljen/a da izrazi argumentovane stavove o vizuelnom okruženju i likovnom stvaralaštvu. Istraživanje i analiziranje uticaja društveno-historijskog konteksta na različite pojave i promjene u likovnoj umjetnosti, te koliko su iste izvršile uticaja na savremene tendencije u likovnoj umjetnosti, popularnoj kulturi i svakodnevnom životu. Također, upoznavanje učenika/ica s vrijednostima umjetničke i kulturne baštine Bosne i Hercegovine, s važnošću njenog očuvanja i njenim mjestom u globalnom umjetničkom i kulturnom kontekstu, temelj je oblasti pod nazivom: *Estetika, konstrukcija, funkcija*.

U kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura definirane su tri oblasti, a to su:

- A. Stvaralaštvo i produkcija
- B. Promišljanje i refleksija
- C. Estetika, konstrukcija, funkcija

Nastavni predmet Likovna kultura u središte učenja i podučavanja postavlja **stvaralački/istraživački proces**, kao osnov za izražavanje i produkciju ideja. Vlastito stvaralačko/istraživačko iskustvo učenicima/icama omogućava razumijevanje i upoznavanje umjetničkih djela, te različitih autorskih intencija i interpretacija stvarnosti. Praktično i teorijsko upoznavanje različitih **likovnih medija i tehnika**, te **osnovnih izražajnih sredstava i principa likovne umjetnosti**, omogućava učenicima/icama fluentnost prilikom izražavanja ideja, misli, osjećaja, vrijednosti i stavova. Odgojno-obrazovni proces podstiče samostalno i individualno likovno izražavanje učenika/ica, doprinosi razvoju i bujanju učeničke kreativnosti, te stvara preduvjete za kritičko promatranje umjetničkih tvorevina i promišljanje o vlastitoj okolini. Učenici/ice su potaknuti da preko svojih čula istražuju svoju okolinu i analitički promišljaju o njoj, razvijajući pritom niz spoznajnih, psihomotoričkih i socijalnih vještina, koje će sa znanjem iz drugih oblasti omogućiti svrsishodnost u različitim aspektima života.

Učenje i podučavanje se prvenstveno ogleda u postupnom odgoju opažaja, na **doživljaju** likovnih i estetskih vrijednosti, te usvajanju i formiranju prosudbi o kvaliteti tih vrijednosti. Emocionalni doživljaj i spoznaja o likovnim i vizuelnim vrijednostima doprinosi razvoju perceptivnih, intelektualnih, praktičnih i izražajnih sposobnosti učenika/ica. Upotrebom adekvatnih didaktičkih načela i strategije učenja i poučavanja, te odabirom reprezentativnih primjera, koji su svojim karakteristikama kod učenika/ice u stanju izazvati jedinstven, individualan i svojstven, ali istovremeno usmjeren i vođen doživljaj, će pobuditi pažnju i interesovanje učenika/ica za usvajanje znanja i formiranje spoznaja o likovnim vrijednostima. Ovako potaknuta stvaralačka (kreativna) aktivnosti kod učenika/ice, će omogućiti dalje produblivanje sposobnosti opažanja, pamćenja, pažnje, mašte, interesa, motivacije, stvaralačkog i kritičkog mišljenja, misaonih radnji i operacija, razvijanje govorne kulture i pismenosti, uočavanje uzročno-posljedičnih veza i odnosa, te razvijanje istraživačkog duha. Usvajajući likovni/vizuelni jezik i metajezičnik učenici/ice se osposobljavaju za razumijevanje kompleksne vizuelne okoline, konteksta i koncepta likovnog djela, te za **kritičko prosuđivanje i valoriziranje** vlastitog likovnog djelovanja, kao i likovnih djela drugih učenika/ica, ali i bosanskohercegovačke i svjetske kulturne baštine. Učenik/ica preko različitih likovnih i vizualnih umjetničkih djela, analizira kako različiti konteksti utiču na likovnu umjetnost (stilske karakteristike) i donosi vlastiti kritički stav o istim, te primjenjuje znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela. Usmjerava se ka primjeni vlastite likovne/vizuelne **pismenosti, znanja i mišljenja** u svakodnevnom životu, uspostavljanju kvalitativnog odnosa prema likovnim djelima i vizualnim pojavama iz neposrednog okruženja. Recepcija, doživljaj i spoznaja likovnih i estetskih vrijednosti doprinose cjelovitom razvoju ličnosti, te stvaraju potrebu kod učenika/ica za aktivnim odnosom prema likovnoj umjetnosti i učešćem u umjetničkim i kulturnim događajima.

Poznavanje društvenog, kulturnog i historijskog konteksta uvjetuje razumijevanje umjetničkih djela, likovnih/vizuelnih pojava, pravaca i epoha. Učenici /ice se potiču da **aktivno** istražuju bližu **vizuelnu okolinu** primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama. Da primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima, dizajnu i vizuelnim komunikacijama, analiziraju i utvrđuju značaj kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebni predmeta. Također, njeguje se istraživački rad usmjeren ka savremenim **interaktivnim** umjetničkim radovima i djelima, te značaju odnosa između publike, autora i djela. Potiču se da analitički promišljaju kako kreativni procesi, odnosno elementi umjetničkog djela i principi dizajna, pridonose komuniciranju i jasnoći poruke umjetničkog djela. Upućuju se na umjetnost kao mediji kojim se promišlja i izražava, te na likovnu umjetnost kao oblik **komunikacije** u vlastitom i tuđem stvaralaštvu. Da istražuju različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela. Potiču se na njegovanje otvorenosti prema raznorodnim umjetničkim pristupima, te utvrđivanje značaja i uloge likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima. Njuguje se kritički osvrt učenika/ica na međuuticaj likovne **umjetnosti** i **društva**. Učenike/ice se potiče na kreativni i istraživački rad, kroz koji će propitivati vlastite unutrašnje prostore, te univerzalna i globalna pitanja čovječanstva. Posljedično se kreira vrijednosni sklop različitih kulturalnih perspektiva te utvrđuje značaj kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju identiteta. Navedenim se postiže razumijevanje i odgovornost, te kritički stav prema okolini. Organiziranjem raznorodnih stvaralačkih (kreativnih) odgojno-obrazovnih aktivnosti, potiče se povezivanje i saradnja sa umjetničkim i kulturno-naučnim ustanovama, dok se učenici/ice usmjeravaju ka alternativnim mjestima podučavanja i senzibiliziraju za interdisciplinarno promišljanje.

Odgojno-obrazovni nivo i razred

- Osnovno
- 1

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija A.1.1 A.1.2 A.1.3	B Promišljanje i refleksija B.1.1 B.1.2	C Estetika, konstrukcija, funkcija C.1.1	Metodičke smjernice - 1. razred .1.1
--	---	---	---

A Stvaralaštvo i produkcija	A.1.1 Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima. UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa. UMP-1.1.1 UMP-1.1.3	A.1.2 Komponenta: Likovni mediji i tehnike UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima. UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu UMP-1.2.1 UMP-1.2.3	A.1.3 Komponenta: Stvaralački/istraživački proces UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje. UMP-1.3.1
-----------------------------------	---	---	---

UMP-1.1.1.1 Prepoznaje likovne elemente u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

UMP-1.1.3.1 Oblikuje jednostavne cjeline.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica u procesu stvaranja i izražavanja koristi: tačku i liniju, boju, plohu, površinu, masu i prostor.

Osnovni likovni pojmovnik: vrste linija, odnos linija - crta, ponavljanje linija, linije u različitim smjerovima; vrste boja - svijetle i tamne boje, upotreba - pripremanje boja, suhe i mokre slikarske tehnike; karton grafika, elementarne forme grafike, elementarna organizacija kompozicije, popunjavanje dizajn polja - organizovanja cijelog rada, ponavljanja oblika - primjene ritma, izbalansiranosti rada - primjene optičke ravnoteže; ravno, neravno, hrapavo, glatko, sjajno, mat, saobraćajni znak, maska, lutka, scenografija, čestitka, pozivnica; kompozicija oblika i prostora, odnosi veličina u prostoru, puna plastika, reljef.

UMP-1.2.1.1 Upotrebljava ponuđene likovne medije, tehnike i alate.

UMP-1.2.1.2 Imenuje likovne medije, tehnike i alate, u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju.

UMP-1.2.3.1 Uspoređuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom, uz poticaj i podršku kroz igru.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: crtačke tehnike (olovka, flomaster), slikarske tehnike (akvarel, tempere, pastel, flomasteri, drvene boje, kolaž-papir), prostorno-plastičke tehnike (plastelin, ambalaža i drugi materijali) i grafičke tehnike (kartonski tisak).

UMP-1.3.3.1 Oblikuje vlastite kreacije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, snalažljivosti, kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, orijentacija u prostoru i predstavljanju prostornih odnosa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti. Polazeći od sopstvenih iskustava iznalazi originalna vlastita rješenja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

U ovom uzrastu prisutan je izražen interes za oblikovanjem u prostoru, koje djeca doživljavaju kao igru povezanu sa stvaralačkim procesom. Učenik/ica polazeći od sopstvenih iskustava iznalazi originalna vlastita, kreativna rješenja u prikazivanju: prostora, scena, događaja i sl.

B
Promišljanje i
refleksija

B.1.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.3](#)

UMP-2.1.3.1 Prepoznaje osnove vizuelne pismenosti.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i prepoznaje djela i različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, vizualne komunikacije, arhitektura, film, strip i dr.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u prostoru muzejskih i galerijskih institucija.

B.1.2

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.3.4.1 Prepoznaje ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Prikazuje doživljaj kulturno - umjetničkog događaja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznavanje narodnih običaja, obilježavanje praznika, značajnih datuma, njegovanje kulturnog naslijeđa. Posjete muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama, kao i aktuelnim kulturno-umjetničkim događajima u školi, u lokalnoj zajednici.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice kroz konkretne nastavne aktivnosti u prostoru muzejskih, značajnih historijskih objekata i galerijskih institucija i/ili u virtuelnom okruženju predstaviti navedene događaje.

C
Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.1.1

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

[UMP-3.1.2](#)

UMP-3.1.2.1 Izražava svoje misli i osjećanja likovnim jezikom (crta, slika, modeluje,...).

UMP-3.1.2.2 Opisuje svojim riječima poruku vlastitog likovnog izraza.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica izražava doživljeno likovnim jezikom, manipulira likovnim izražajnim sredstvima na plohi te oblikuje u prostoru. Posmatranjem, uočavanjem, zaključivanjem, razvijanjem kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, i iznošenjem svog mišljenja opisuje vlastiti likovni izraz.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Poticati učenika/icu da konkretnim izražavanjem likovnim jezikom kao i opisivanjem vlastitog likovnog izraza, umjetnost doživljava kao način komunikacije te da procjenjuje estetske vrijednosti u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu.

Metodičke
smjernice - 1.
razred

.1.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 1. razredu se organizuje kroz tematske cjeline, putem kojih se uključuje učenik/ica u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vrednovanja i samovrednovanja polazeći od vlastitih iskustava a zatim uključivanja u proces kada učenici/ice vizualiziraju problem koji ranije nisu znali/e, prepoznaju ga i riješe putem likovno-tehničkih sredstava. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti kako bi se interaktivno učenici/ice uključili u različite vrste radionica, realizaciju projekata, posjete kulturno – historijskim ustanovama.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Mojom okolinom** (svi programski sadržaji), **Muzičkom/glazbenom kulturom** (razvoj umjetnosti, preko ilustracije slušanog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezikom i književnošću** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitanih djela: priča, pjesama, basni, rješavanje zagonetki, dovršavanje priča i sl.- nevizuelni motiv), **Matematikom** (predmeti i odnosi, geometrijska tijela i likovi), **Tjelesnim i zdravstvenim odgojem** (prostorni odnosi, likovi u pokretu).

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Izbjegavanje stereotipa, razvijanje svijesti o sebi i poštovanje drugih, izražavanje vlastitog mišljenja, sposobnost empatije, uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvođenjima i razvijanje osjećaja za lijepo.

Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija: Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana, rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštovanje drugih kultura, razumijevanje vlastitog narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i svijest o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta, uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost, itd.);

Učiti kako se uči: Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti.

Kompetencija u nauci i tehnologiji: Razumijevanje odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu, kulturi.

Matematička pismenost: Sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti;

Jezičko-komunikacijska kompetencija na maternjem jeziku: Priča i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija sa uvažavanjem efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima.

- Osnovno
- 2

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija A.2.1 A.2.2 A.2.3	B Promišljanje i refleksija B.2.1 B.2.2	C Estetika, konstrukcija, funkcija C.2.1 C.2.2	Metodičke smjernice – 2. razred .2.1
--	---	--	---

A Stvaralaštvo i produkcija	A.2.1	A.2.2	A.2.3
	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Predlaže idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	<p>UMP-1.1.1 UMP-1.1.3</p> <p>UMP-1.1.1.1 Opisuje likovne elemente u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.</p> <p>UMP-1.1.3.1 Oblikuje jednostavne cjeline.</p>	<p>UMP-1.2.1 UMP-1.2.3</p> <p>UMP-1.2.1.1 Upotrebljava likovne medije, tehnike i alate.</p> <p>UMP-1.2.1.2 Opisuje likovne medije, tehnike i alate.</p> <p>UMP-1.2.3.1 Preispituje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom, uz poticaj i podršku kroz igru.</p>	<p>UMP-1.3.1 UMP-1.3.3</p> <p>UMP-1.3.1.1 Dovršava predložena idejna rješenja vlastitim inovacijama.</p> <p>UMP-1.3.3.1 Oblikuje vlastite kreacije.</p>

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica u procesu stvaranja i izražavanja koristi: tačku i liniju, boju, plohu, površinu, masu i prostor.

Osnovni likovni pojmovnik: obrisna-konturna linija, vrste linija, različitih vrijednosti linija:

intenziteta, debljine, dužine, prostorne orijentacije, tačke i mrlje ponavljanje linija, linije u različitim smjerovima; vrste boja, osnovne i izvedene boje, svijetle i tamne boje, upotreba -pripremanje boja, suhe i mokre slikarske tehnike; karton grafika, elementarne forme grafike, kliše, šablon-matrica za preslikavanje, elementarna organizacija kompozicije, otiskivanje, granice plohe, obojena ploha kao vizuelni znak ponavljanja oblika-primjene ritma, izbalansiranosti rada - primjene optičke ravnoteže; ravno, neravno, hrapavo, glatko, sjajno, mat, ravno, neravno, plakat, naslovnica, maska, lutka, scenografija, čestitka, pozivnica; volumen, kompozicija oblika i prostora, odnosi veličina u prostoru, masa, puna plastika, reljef, kip, građevina, kipar, graditelj, prostor: unutrašnji i vanjski.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, flomasteri), slikarske tehnike (akvarel, tempere, gvaš, pastel, flomasteri, drvene boje, kolaž-papir), prostorno-plastičke tehnike (plastelin, gлина, ambalaža i drugi materijali, i dr.) i grafičke tehnike (kartonski tisak, monotipija u jednoj boji).

KLJUČNI SADRŽAJI

Navedeni pod komponentom *Likovni mediji i tehnike*. Razvijanje kod učenika/ica senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica polazeći od sopstvenih iskustava iznalazi originalna vlastita rješenja. U tome ga treba poticati da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti. Nastavnik/ica treba poticati na kritičan stav prema svom i tuđem radu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se potiče da koristi svoje iskustvo, ponuđene likovne medije, tehnike i alate u svrhu preispitivanja, opisivanja i stvaralačkog rada. U stvaralačkom procesu se i dalje potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje i osigurati tehničke mogućnosti realizacije.

B
Promišljanje i
refleksija

B.2.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u opisu vlastitog i tuđeg stvaralaštva.

UMP-2.1.3.1 Primjenjuje osnove vizuelne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnog života.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, vizualne komunikacije, arhitektura, film, scenografija i dr. Upoznaje i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po principima likovne umjetnosti (arhitektonski objekti, spomenici).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Poticati učenika/icu na slobodno izražavanje koristeći likovnu terminologiju i osnove vizualne pismenosti. Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru muzejskih i galerijskih ustanova, po mogućnosti i sudjelovanje u projektima (organiziranih u i van školske zgrade i u lokalnoj zajednici).

B.2.2

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.3.1.1 Opisuje emocije koje u njemu izaziva vlastiti i tuđi rad.

UMP-2.3.4.1 Pronalazi ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Prikazuje doživljaj kulturno-umjetničkog događaja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznavanje narodnih običaja, obilježavanje praznika, značajnih datuma, njegovanje kulturnog naslijeđa. Posjete muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama, kao i aktuelnim kulturno-umjetničkim događajima u školi, u lokalnoj zajednici.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice kroz konkretne nastavne aktivnosti u prostoru muzejskih, značajnih historijskih objekata i galerijskih institucija i/ili u online okruženju predstaviti navedene događaje.

C
Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.2.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

[UMP-3.1.1](#)

UMP-3.1.1.1 Uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku na osnovu viđenog te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.); Površina, masa i prostor u arhitektonskim djelima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenika/icu poticati na odnose elemenata i jasnoću poruke na njemu sadržajno bliskim primjerima upotrebnih predmeta, te odnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi.

C.2.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

[UMP-3.2.1](#)

UMP-3.2.1.1 Izražava svoje misli i osjećanja likovnim jezikom (crta, slika, modeluje,..).

UMP-3.2.1.2 Opisuje svojim riječima poruku vlastitog i tuđeg likovnog izraza.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica izražava doživljeno likovnim jezikom, oblikovanjem na plohi i oblikovanjem u prostoru. Posmatranjem, uočavanjem, zaključivanjem, razvijanjem kreativnog, konkretnog i apstraktnog mišljenja i mašte, i iznošenjem svog mišljenja opisuje vlastiti likovni izraz.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Poticati učenika/icu da konkretnim izražavanjem likovnim jezikom kao i opisivanjem vlastitog likovnog izraza doživljava kao način komunikacije i procjene estetske vrijednosti u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu.

Metodičke
smjernice – 2.
razred

.2.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 2. razredu se organizuje kroz tematske cjeline, putem kojih se učenik/ica uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljava zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vršnjačkog vrednovanja i samovrednovanja polazeći od vlastitih iskustava a zatim uključivanja u proces kada učenici/ice vizualiziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju ga i riješe putem likovno-tehničkih sredstava. Učenik/ica istražuje u životnom okruženju različite oblike komunikacije (vizuelno

izražavanje poruke: znak, piktogram, plakat, dr.). Učenik/ica istražuje čovjekov odnos prema prirodi i izgrađenom okolišu te mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja, te preispituje vlastiti odnos prema okolišu i prostoru u kojem živi. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike/ice u prostoru muzeja ili galerije, uključanje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Mojom okolinom** (svi programski sadržaji), **Muzičkom/glazbenom kulturom** (razvoj umjetnosti, preko ilustracije slušanog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezikom i književnošću** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitanih djela: priča, pjesama, romana, rješavanje zagonetki, dovršavanje priča i sl.- nevizuelni motiv), **Matematikom** (predmeti i odnosi, geometrijska tijela i likovi), **Tjelesnim i zdravstvenim odgojem** (prostorni odnosi, likovi u pokretu, ljudsko tijelo).

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Izbjegavanje stereotipa, razvijanje svijesti o sebi i poštovanje drugih, izražavanje vlastitog mišljenja, sposobnost empatije, uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvođenjima i razvijanje osjećaja za lijepo.

Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija: Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana, rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštovanje drugih kultura, razumijevanje vlastitog narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i svijest o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta, uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost, itd.).

Učiti kako se uči: Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti.

Kompetencija u nauci i tehnologiji: Razumijevanje odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu, kulturi.

Matematička pismenost: Sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija na maternjem jeziku: Priča i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija sa uvažavanjem efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima.

- Osnovno
- 3

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija A.3.1 A.3.2 A.3.3	B Promišljanje i refleksija B.3.1 B.3.2 B.3.3	C Estetika, konstrukcija, funkcija C.3.1 C.3.2	Metodičke smjernice – 3. razred .3.1
--	--	--	---

A Stvaralaštvo i produkcija	A.3.1 Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima. UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.	A.3.2 Komponenta: Likovni mediji i tehnike UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima. UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.	A.3.3 Komponenta: Stvaralački/istraživački proces UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije. UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.
	UMP-1.1.1 UMP-1.1.3 UMP-1.1.1.1 Opisuje osnovna izražajna sredstva u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te u zadanim/odabranim umjetničkim djelima. UMP-1.1.3.1 Oblikuje jednostavnije cjeline polazeći od postavljenog likovnog problema.	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3 UMP-1.2.1.1 Koristi likovne medije, tehnike i alate. UMP-1.2.1.2 Opisuje likovne medije, tehnike i alate. UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom, uz poticaj i podršku kroz igru.	UMP-1.3.1 UMP-1.3.3 UMP-1.3.1.1 Dovršava predložena idejna rješenja vlastitim inovacijama. UMP-1.3.3.1 Stvara vlastitu kreaciju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim i vizualnim izražavanjem na razne vrste poticaja: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizualne umjetnosti, te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline.

Učenik/ica se u procesu stvaranja i izražavanja služi osnovnim sredstvima i principima likovne umjetnosti: obrisna - konturna i konstruktivna linija, kontrast linija, odnos linija-crta, karakter linija, linije u različitim smjerovima, tačka i mrlja; vrste boja, hromatske i ahromatske boje, svijetle i tamne boje, upotreba i miješanje – pripremanje boja, proširivanje znanja o slikarskim tehnikama, valer; papir - grafika, kliše, šablon-matrica za preslikavanje, ponavljanja oblika - primjene ritma, izbalansiranosti rada - primjene optičke ravnoteže, karakteristika plohe; ravno, neravno, hrapavo, glatko, sjajno, mat, ravno, neravno, kontrast tekstura, plakat, naslovnica, maska, lutka, scenografija, čestitka, pozivnica; volumen, kompozicija oblika i prostora, odnosi veličina u prostoru, masa, puna plastika, reljef, kip, građevina, kipar, graditelj, prostor-unutrašnji i vanjski.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, flomasteri), slikarske tehnike (akvarel, tempere, gvaš, pastel, flomasteri, drvene boje, kolaž-papir), prostorno-plastičke tehnike (plastelin, glina, glinamol, papir, karton, mekani lim, papirna ambalaža, drveni otpadni materijal i dr.) i grafičke tehnike (papir-grafika, višebojna monotipija, otiskivanje predmeta različitih struktura).

KLJUČNI SADRŽAJI

Navedeni pod komponentom *Likovni mediji i tehnike*. Razvijanje kod učenika/ice senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik/ica smatra da mu mogu biti od pomoći u realizaciji ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje i osigurati tehničke mogućnosti realizacije.

B
 Promišljanje i
 refleksija

B.3.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

UMP-2.1.2 Primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u opisu vlastitog i tuđeg stvaralaštva te na primjeru ponuđenih umjetničkih djela.

UMP-2.1.3 Primjenjuje osnove vizuelne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnog života.

B.3.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

[UMP-2.2.2](#)

UMP-2.2.2.1 Imenuje osnovne kulturno - umjetničke institucije.

B.3.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.3.1.1 Opisuje doživljaj umjetničkog djela/vlastitog i tuđeg stvaralačkog/istraživačkog rada jednostavnim riječima.

UMP-2.3.4.1 Opisuje ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Opisuje doživljaj kulturnog događanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, vizuelne komunikacije i dizajn, arhitektura, film, strip, fotografija, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr. Upoznaje i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po principima likovne umjetnosti (arhitektonski objekti, spomenici).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potiće se učenik/ica na slobodno izražavanje koristeći likovnu terminologiju i osnove vizualne pismenosti. Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru muzejskih i galerijskih i ustanova, po mogućnosti i sudjelovanje u projektima (organiziranih u i van školske zgrade i u lokalnoj zajednici).

KLJUČNI SADRŽAJI

Uvezuje se sa nekim ključnim sadržajima iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru kulturno-umjetničkih institucija, po mogućnosti i sudjelovanje u projektima (organiziranih van školske zgrade i u lokalnoj zajednici).

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznavanje narodnih običaja, obilježavanje praznika, značajnih datuma, njegovanje kulturnog naslijeđa. Posjete muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama, kao i aktuelnim kulturno-umjetničkim događajima u školi, u lokalnoj zajednici. Uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizualno mišljenje i pismenost*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice kroz konkretne nastavne aktivnosti u prostoru muzejskih, značajnih historijskih objekata i galerijskih institucija i/ili u online okruženju predstaviti primjere kulturne baštine BiH. Učenika/icu potaknuti na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju.

C
Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.3.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

UMP-3.1.3 Analizira vizuelne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.

C.3.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.3](#)

UMP-3.1.1.1 Uočava odnose elemenata u prostoru kroz funkciju i estetiku na osnovu videnog te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.3.1 Opisuje različite vizuelne znakove u neposrednom okruženju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: grafički (plakat, pozivnica, naslovna strana knjige, i dr.) i tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.); Materijal i površina u arhitekturi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenika/icu poticati na uspoređivanje čitljivosti teksta i jasnoće poruke, te odnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi.

[UMP-3.2.1](#)

UMP-3.2.1.1 Procjenjuje poruku vlastitog rada.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica kroz svoj rad komunicira sa okolinom kroz različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti i procjenjuje poruku svog rada.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Poticati učenika/icu da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao način komunikacije.

Metodičke
smjernice – 3.
razred

.3.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 3. razredu se organizuje kroz tematske cjeline, preko kojih će učenik/ica upoznavati likovnu i vizuelnu umjetnost i izražavati se povezujući različite umjetnosti u jednu koherentnu cjelinu. Učenik/ica tada istražuje u životnom okruženju različite oblike komunikacije (vizuelno izražavanje poruke: znak, piktogram, plakat, dr.), čovjekov odnos prema prirodi i izgrađenom okolišu te mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja, te preispituje vlastiti odnos prema okolišu i prostoru u kojem živi. Tako može formirati stavove i odnos prema vrijednostima, očuvanju prirodne okoline, ali i kulturne baštine. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru

muzeja ili galerije, uključenje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Mojom okolinom** (svi programski sadržaji), **Muzičkom/glazbenom kulturom** (razvoj umjetnosti, preko ilustracije slušanog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezikom i književnošću** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitanih djela: priča, pjesama, romana, rješavanje zagonetki, dovršavanje priča i sl.- nevizuelni motiv), **Matematikom** (predmeti i odnosi, geometrijska tijela i likovi), **Tjelesnim i zdravstvenim odgojem** (prostorni odnosi, likovi u pokretu, ljudsko tijelo).

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Izbjegavanje stereotipa, razvijanje svijesti o sebi i poštovanje drugih, izražavanje vlastitog mišljenja, sposobnost empatije, uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvođenjima i razvijanje osjećaja za lijepo.

Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija: Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana, rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštovanje drugih kultura, razumijevanje vlastitog narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i svijest o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta, uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost, itd.).

Učiti kako se uči: Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti.

Kompetencija u nauci i tehnologiji: Razumijevanje odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu, kulturi.

Matematička pismenost: Sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija na maternjem jeziku: Priča i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija sa uvažavanjem efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna kompetencija (informaciona, medijska, tehnološka): Upotreba tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključavanja u društvo, korištenje tehnologije za podršku kritičkog načina razmišljanja.

- Osnovno
- 4

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija A.4.1 A.4.2 A.4.3	B Promišljanje i refleksija B.4.1 B.4.2 B.4.3	C Estetika, konstrukcija, funkcija C.4.1 C.4.2 C.4.3	Metodičke smjernice – 4. razred .4.1
--	--	---	---

A Stvaralaštvo i produkcija	A.4.1 Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima. UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.	A.4.2 Komponenta: Likovni mediji i tehnike UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom / vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima. UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.	A.4.3 Komponenta: Stvaralački/istraživački proces UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije. UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa. UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.
	UMP-1.1.1 UMP-1.1.3 UMP-1.1.1.1 Upoređuje osnovna izražajna sredstva u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te u zadanim/odabranim umjetničkim djelima. UMP-1.1.3.1 Oblikuje jednostavne cjeline polazeći od postavljenog likovnog problema.	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3 UMP-1.2.1.1 Koristi samostalno likovne medije, tehnike i alate. UMP-1.2.1.2 Opisuje likovne medije, tehnike i alate. UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom, kroz igru.	UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3 UMP-1.3.1.1 Dovršava predložena idejna rješenja vlastitim inovacijama. UMP-1.3.2.1 Opisuje faze stvaralačkog procesa na temelju vlastitog stvaralačkog rada. UMP-1.3.3.1 Rekonponuje vlastitu kreaciju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim i vizualnim izražavanjem na razne vrste poticaja: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizualne umjetnosti, te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline. Učenik/ica se u procesu stvaranja i izražavanja služi osnovnim sredstvima i principima likovne umjetnosti: odnos linija-crta, ritam, smjer, mrlja, crtačka tekstura, površina, tlocrt tačka i mrlja; kontrast kvaliteta razlika -degradacija boja, kontrasta kvantiteta – količine i komplementarnog kontrasta, mehaničko i optičko miješanje boja, tonsko i kolorističko slikanje, slikarske teksture; papir grafika, karton grafika, matrica, višebojna grafika, grafičar, ponavljanja oblika - primjene ritma, izbalansiranosti rada - primjene optičke ravnoteže, karakteristika plohe; grafički dizajn, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, strip; volumen, kompozicija oblika i prostora, odnosi veličina u prostoru, masa, puna plastika, reljef, kip, građevina, kipar, graditelj, prostor - unutrašnji i vanjski;

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik smatra da mu mogu biti od pomoći u realizaciji ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, flomasteri /crni ili tamni), slikarske tehnike (akvarel, tempere, pastel, flomasteri u boji, drvene boje, kolaž-papir), prostorno-plastičke tehnike (glina, glinamol, plastelin, papir, karton, mekani lim - alu folija, žica, papirna ambalaža, drveni otpadni materijal i dr.) i grafičke tehnike (papir-grafika, višebojna monotipija, otiskivanje predmeta različitih struktura).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

KLJUČNI SADRŽAJI

Navedeni pod komponentom *Likovni mediji i tehnike*. Razvijanje kod učenika/ica senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na divergentno mišljenje.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje i osigurati tehničke mogućnosti realizacije.

B Promišljanje i refleksija	B.4.1 Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju. UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.	B.4.2 Komponenta: Znanje o umjetnosti UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizuelnih umjetnosti. UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno- umjetničkih institucija.	B.4.3 Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tudi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav. UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja. UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.
	UMP-2.1.2 UMP-2.1.3	UMP-2.2.1 UMP-2.2.2	UMP-2.3.1 UMP-2.3.4 UMP-2.3.5

[UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje odgovarajuću likovnu terminologiju/likovni jezik u opisu vlastitog i tuđeg stvaralaštva te na primjeru ponuđenih umjetničkih djela.

UMP-2.1.3.1 Primjenjuje osnove vizuelne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnog života.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, vizuelne komunikacije i dizajn, arhitektura, film, strip, fotografija, zaštitni znak, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr. Upoznaje i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po principima likovne umjetnosti (arhitektonski objekti, spomenici, grad i selo, skulptura u javnom prostoru).

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#)

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

KLJUČNI SADRŽAJI

Uvezuje se sa ključnim sadržajima iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.3.1.1 Opisuje doživljaj djela.

UMP-2.3.4.1 Opisuje ključne primjere kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Izražava vlastito mišljenje o kulturnom događaju usmenim ili pisanim putem.

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznavanje narodnih običaja, obilježavanje praznika, značajnih datuma, njegovanje etnografskog naslijeđa. Posjete muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama, kao i aktuelnim kulturno-umjetničkim događajima u školi, u lokalnoj zajednici. Uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potiče se učenik/ica na slobodno izražavanje koristeći likovnu terminologiju i osnove vizuelne pismenosti. Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u muzejima, galerijama, objektima od umjetničkog i historijskog značaja, po mogućnosti organizacija projektne nastave (van školske zgrade, u lokalnoj zajednici). Nastavnik/ica može koristiti u takvoj nastavi i virtuelnom prostor.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru kulturno-umjetničkih institucija, po mogućnosti i sudjelovanje u projektnoj nastavi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice kroz konkretne nastavne aktivnosti u prostoru muzejskih, značajnih historijskih objekata i galerijskih institucija i/ili u online okruženju predstaviti primjere kulturne baštine BiH. Učenika/icu potaknuti na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju.

C

Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.4.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

UMP-3.1.3 Analizira vizuelne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.3](#)

UMP-3.1.1.1 Uočava odnose elemenata u prostoru kroz funkciju i estetiku na osnovu viđenog te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.3.1 Opisuje različite vizuelne znakove u neposrednom okruženju primjenjujući usvojeno znanje u vlastitom stvaralaštvu.

C.4.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

[UMP-3.2.1](#)

UMP-3.2.1.1 Uočava načine komuniciranja kroz poruke u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

C.4.3

Komponenta: Društvena uloga umjetnosti

UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.

[UMP-3.3.3](#)

UMP-3.3.3.1 Uočava uticaj kulturne baštine na vlastiti identitet.

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: grafički (plakat, pozivnica, naslovna strana knjige, reklamni panoji, spotovi, djela kompjuterske grafike i dr.), i tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.), piktogram; Materijal i površina u arhitekturi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na uspoređivanje čitljivosti teksta i jasnoću poruke na njemu poznatim djelima, te odnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica kroz svoj rad komunicira sa okolinom putem različitih oblika izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti i uočava načine komuniciranja porukama svog i tuđeg rada.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika/icu da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao način komunikacije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjeri različitih oblika umjetničkoga izražavanja svjetske i nacionalne kulturne baštine, posebno kulturno-umjetničkog naslijeđa iz učeničke uže i šire okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u prostoru muzejskih i galerijskih institucija, te zastupi projektnu nastavu (organiziranu u vanjskom prostoru škole ili mjesta u kojem se škola nalazi).

.4.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 4. razredu se organizuje kroz tematske cjeline, preko kojih će učenik/ica upoznavati likovnu i vizuelnu umjetnost i izražavati se povezujući različite umjetnosti u jednu koherentnu cjelinu. Učenik/ica tada istražuje u životnom okruženju različite oblike komunikacije (vizuelno izražavanje poruke: znak, piktogram, plakat, dr.), čovjekov odnos prema prirodi i izgrađenom okolišu te mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja, te preispituje vlastiti odnos prema okolišu i prostoru u kojem živi. Tako može formirati stavove i odnos prema vrijednostima, očuvanju prirodne okoline, ali i kulturne baštine. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru muzeja ili galerije, uključenje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projektne nastave.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Mojom okolinom** (svi programski sadržaji), **Muzičkom/glazbenom kulturom** (razvoj umjetnosti, preko ilustracije slušanog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezikom i književnošću** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitanih djela: priča, pjesama, romana, rješavanje zagonetki, dovršavanje priča i sl.- nevizuelni motiv), **Matematikom** (predmeti i odnosi, geometrijska tijela i likovi), **Tjelesnim i zdravstvenim odgojem** (prostorni odnosi, likovi u pokretu, ljudsko tijelo).

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Izbjegavanje stereotipa, razvijanje svijesti o sebi i poštovanje drugih, izražavanje vlastitog mišljenja, sposobnost empatije, uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvođenjima i razvijanje osjećaja za lijepo.

Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija: Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana, rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštovanje drugih kultura, razumijevanje vlastitog narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i svijest o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta, uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost, itd.).

Učiti kako se uči: Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti.

Kompetencija u nauci i tehnologiji: Razumijevanje odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu, kulturi.

Matematička pismenost: Sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija na maternjem jeziku: Priča i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija sa uvažavanjem efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima.

- Osnovno
- 5

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – 5. razred
A.5.1	B.5.1	C.5.1	.5.1
A.5.2	B.5.2	C.5.2	
A.5.3	B.5.3	C.5.3	

A Stvaralaštvo i produkcija	A.5.1	A.5.2	A.5.3
	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.2. Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3. Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1. Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom / vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	<p>UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3</p>	<p>UMP-1.2.1 UMP-1.2.3</p>	<p>UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3</p>
	<p>UMP-1.1.1.1 Prepoznaje izražajna sredstva i principe likovne forme u vlastitom i tuđem stvaralaštvu</p> <p>UMP-1.1.2.1 Prepoznaje likovne principe na primjerima u neposrednom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3.1 Oblikuje cjeline polazeći od postavljenog likovnog problema.</p>	<p>UMP-1.2.1.1 Upotrebljava likovne medije, tehnike i alate u vlastitom stvaralaštvu.</p> <p>UMP-1.2.1.2 Upoređuje likovne medije, tehnike i alate.</p> <p>UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom.</p>	<p>UMP-1.3.1.1 Kreativno se izražava kroz idejna rješenja.</p> <p>UMP-1.3.2.1 Uočava redoslijed faza stvaralačkog procesa i svjesno ih koristi u organizaciji vlastitog rada.</p> <p>UMP-1.3.3.1 Rekonponuje vlastitu kreaciju.</p>

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim i vizuelnim izražavanjem na razne vrste poticaja: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizualne umjetnosti, te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline. Učenik/ica se u procesu stvaranja i izražavanja služi osnovnim sredstvima i principima likovne umjetnosti.

Obavezan likovni pojmovnik: organizacija kompozicije, dinamična i statična kompozicija, horizontalna, vodoravna kompozicija, vertikalna kompozicija, kružna, piramidalna - trougaona, slobodna - raspršena, dominacija; mrlje, potezi, lazurni - tanki - nanos boje, pastuožni – debeli - nanos boje, harmoničan /skladan/odnos boja, ritam, dominacija; papir– grafika, jednobojni i višebojni visoki tisak, linorez, organizacija kompozicije; grafički dizajn, industrijski dizajn, primijenjena umjetnost, spot, TV poruka, plakat, maska, scena, scenografija, zaštitni znak, film, strip; mobil, skulptura u prostoru, niski reljef, meco reljef, visoki reljef, arhitektonski elementi - elementi gradnje: konstrukcija, zid, stub, stup, krov.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (grafitna olovka, flomasteri/crni ili tamni/drveni ugljen), slikarske tehnike (tempera, kolaž, pastel), prostorno-plastičke tehnike (instalacija, prostorna organizacija, plitki reljef, maketa) i grafičke tehnike (papir-grafika, linorez / izrada šablona).

KLJUČNI SADRŽAJI

Navedeni pod komponentom *Likovni mediji i tehnike*. Razvijanje kod učenika/ice senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičkih sposobnosti sa naglaskom na karakter oblika i figura, u dvodimenzionalnoj i trodimenzionalnoj organizaciji prostora i sa potenciranjem kreativnog (divergentnog) mišljenja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik smatra da mu mogu biti od pomoći u realizaciji ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje i osigurati tehničke mogućnosti realizacije.

B
Promišljanje i
refleksija

B.5.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

B.5.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#)

B.5.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje odgovarajuću terminologiju i vizuelni/likovni jezik u vlastitom izražavanju.

UMP-2.1.3.1 Primjenjuje osnovne vizuelne pismenosti.

UMP-2.2.1.1 Opisuje različite oblike likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Razlikuje osnovne kulturno-umjetničke institucije.

UMP-2.3.1.1 Opisuje doživljaj djela.

UMP-2.3.1.2 Upoređuje rezultat vlastitog rada prema zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.3 Uočava kvalitativne odnose između likovnih djela i vizualnih pojava iz neposrednog okruženja po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.4.1 Uočava važnost kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Izražava vlastito mišljenje o kulturnom događaju usmenim ili pisanim putem.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje različite oblike izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, vizuelne komunikacije i dizajn, arhitektura, strip, fotografija, zaštitni znak, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr. Upoznaje i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po principima likovne umjetnosti (arhitektonski objekti, spomenici, grad i selo, skulptura u javnom prostoru).

KLJUČNI SADRŽAJI

Uvezuje se sa ključnim sadržajima iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznavanje narodnih običaja, obilježavanje praznika, značajnih datuma, njegovanje etnografskog naslijeđa. Posjete muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama, kao i aktuelnim kulturno-umjetničkim događajima u školi, u lokalnoj zajednici. Uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potiče se učenik/ica na slobodno izražavanje koristeći likovnu terminologiju i osnove vizuelne pismenosti. Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u muzejima, galerijama, objektima od umjetničkog i historijskog značaja, po mogućnosti organizacija projektne nastave (van školske zgrade, u lokalnoj zajednici). Nastavnik/ica može koristiti u takvoj nastavi i virtuelni prostor.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru kulturno-umjetničkih institucija, po mogućnosti i sudjelovanje u projektnoj nastavi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice kroz konkretne nastavne aktivnosti u prostoru muzejskih, značajnih historijskih objekata i galerijskih institucija i/ili u online okruženju predstaviti primjere kulturne baštine BiH. Učenika/icu potaknuti na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju.

C

Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.5.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.

UMP-3.1.3 Analizira vizuelne znakove primjenjujući znanje o vizualnoj komunikaciji.

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.2](#) [UMP-3.1.3](#)

C.5.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

[UMP-3.2.1](#)

C.5.3

Komponenta: Društvena uloga umjetnosti

UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.

UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.

[UMP-3.3.1](#) [UMP-3.3.3](#)

UMP-3.1.1.1 Na temelju vlastitog iskustva opisuje odnos između funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.2.1 Uočava odnose elemenata kroz funkciju i estetiku upotrebnih predmeta te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.3.1 Uočava uticaj oblikovanja vizualnih znakova u komuniciranju odgovarajuće poruke primjenjujući usvojeno znanje u vlastitom stvaralaštvu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: grafički (plakat, pozivnica, naslovna strana knjige, reklamni pano, spotovi, djela kompjuterske grafike i dr.), i tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.), piktogram; Materijal i površina u arhitekturi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na uspoređivanje čitljivosti teksta i jasnoću poruke na njemu, te odnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi.

UMP-3.2.1.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica kroz svoj rad komunicira sa okolinom putem različitih oblika izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti i uočava načine komuniciranja porukama svog i tuđeg rada.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika/icu da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao način komunikacije.

UMP-3.3.1.1 Uočava ulogu likovne umjetnosti, spomeničke baštine i umjetnika/ice u zajednici.

UMP-3.3.3.1 Daje primjer uticaja kulturne baštine na vlastiti identitet.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjeri različitih oblika umjetničkoga izražavanja svjetske i nacionalne kulturne baštine, posebno kulturno-umjetničkog naslijeđa iz učeničke uže i šire okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u prostoru muzejskih i galerijskih institucija, te zastupi projektnu nastavu (organiziranu u vanjskom prostoru škole ili mjesta u kojem se škola nalazi).

Metodičke
smjernice – 5.
razred

.5.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura i u 5. razredu se organizuje kroz tematske cjeline, preko kojih će učenik/ica upoznavati likovnu i vizuelnu umjetnost i izražavati se povezujući različite umjetnosti u jednu koherentnu cjelinu. Učenik/ica tada istražuje čovjekov odnos prema prirodi i izgrađenom okolišu te mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja, te preispituje vlastiti odnos prema okolišu i prostoru u kojem živi i tako formira stavove i odnose prema vrijednostima, očuvanju prirodne okoline, ali i kulturne baštine. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru muzeja ili galerije, uključenoje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projektne nastave.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Prirodom** (svi programski sadržaji - priroda i prirodni procesi), sa **Društvom** (domovina, kulturno-historijske znamenitosti, geografska obilježja, saobraćaj), **Muzičkom/glazbenom kulturom** (razvoj umjetnosti, preko ilustracije slušanog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezikom i književnošću** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitanih djela: priča, pjesama, romana, rješavanje zagonetki, dovršavanje priča i sl.- nevizuelni motiv), **Matematikom** (predmeti i odnosi, geometrija), **Tjelesnim i zdravstvenim odgojem** (prostorni odnosi, likovi u pokretu, ljudsko tijelo).

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Podrška radoznalosti, želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Izbjegavanje stereotipa, razvijanje svijesti o sebi i poštovanje drugih, izražavanje vlastitog mišljenja, sposobnost empatije, uvažavanje i uživanje u umjetničkim djelima i izvođenjima i razvijanje osjećaja za lijepo.

Samoinicijativa i poduzetnička kompetencija: Prepoznavanje vlastitih jakih i slabih strana, rad u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Prepoznavanje vlastitih emocija, zanimanje za i poštovanje drugih kultura, razumijevanje vlastitog narodnog identiteta i sebe kao pripadnika određene zajednice i svijest o kulturnoj i jezičkoj raznolikosti svijeta, uvažavanje karakterističnih crta društvenih odnosa (pozdravi, način obraćanja); uvažavanje pravila lijepog ponašanja (izraziti zahvalnost, naklonost, podijeliti brigu, radost, itd.).

Učiti kako se uči: Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti.

Kompetencija u nauci i tehnologiji: Razumijevanje odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu, kulturi.

Matematička pismenost: Sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija na maternjem jeziku: Priča i sluša radi prenosa i razumijevanja informacija sa uvažavanjem efikasno u različitim situacijama i u različite svrhe u konstruktivnom i kritičkom dijalogu, kritički ocjenjuje komunikacije u različitim oblicima.

- Osnovno
- 6

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – 6. razred
A.6.1	B.6.1	C.6.1	.6.1
A.6.2	B.6.2	C.6.2	
A.6.3	B.6.3	C.6.3	

A Stvaralaštvo i produkcija	A.6.1	A.6.2	A.6.3
	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.2 Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom / vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	<p>UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3</p>	<p>UMP-1.2.1 UMP-1.2.3</p>	<p>UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3</p>
	<p>UMP-1.1.1.1 Prepoznaje izražajna sredstva i principe likovne forme u vlastitom i tuđem stvaralaštvu</p> <p>UMP-1.1.2.1 Razlikuje likovne principe na primjerima u okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3.1 Oblikuje cjeline u skladu s postavljenim likovnim problemom.</p>	<p>UMP-1.2.1.1 Upotrebljava likovne medije, tehnike i alate u vlastitom stvaralaštvu.</p> <p>UMP-1.2.1.2 Objasnjava međuodnos između likovnih medija i tehnika te formalnih obilježja.</p> <p>UMP-1.2.3.1 Povezuje znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom.</p>	<p>UMP-1.3.1.1 Kreativno se izražava kroz idejna rješenja.</p> <p>UMP-1.3.2.1 Prepoznaje faze stvaralačkog procesa i svjesno ih koristi u organizaciji vlastitog rada.</p> <p>UMP-1.3.3.1 Rekonponuje u svrhu vlastite kreacije.</p>

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica u procesu stvaranja i izražavanja koristi osnovna izražajna sredstva i principe likovne umjetnosti: liniju, boju, veličinu, teksturu, oblik, te kompozicijska načela (ritam, kontrast, i dr.). Učenik/ica odgovara likovnim i vizuelnim izražavanjem na razne vrste poticaja, kao što su: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizuelne umjetnosti, te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline.

Obavezni likovni pojmovnik: linija prema značenju (konturne, strukturne i teksturne) i karakter linija; gradacija (ton, vrsta boje, čistoća), kontrasti boja (boje prema boji, svijetlo-tamni, toplo-hladni, komplementarni); dvodimenzionalna stvarnost plohe, ploha kao likovni element koji ima dužinu i širinu; karakter površine su teksture i fakture (crtačke, slikarske i kiparske/plastičke); različiti odnosi mase i prostora (skulptura i arhitektura); kompozicija (kružna, vodoravna, okomita, dijagonalna, piramidalna), rekompozicija.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, flomaster), slikarske tehnike (tempere, kolaž-papir, kolaž iz časopisa), prostorno-plastičke tehnike (glinamol, papir-plastika, ambalaža i drugi materijali, aluminijska folija, žica, i dr.) i grafičke tehnike (monotipija, kartonski tisak, kolografija).

KLJUČNI SADRŽAJI

Upotreba *osnovnih izražajnih sredstava i principa likovne umjetnosti, likovnih medija i tehnika* u stvaralačkom i istraživačkom procesu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik/ica smatra da mu mogu biti od pomoći u izvedbi ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na stvaralački proces i izražavanje vlastitih idejnih rješenja. Nastavnik/ica treba postupno voditi učenika/icu kroz rekonponovanje umjetničkoga djela, (pre)oblikovanje i reorganizaciju njegovih dijelova, te reinterpretaciju stvaralačkoga procesa istraživanjem tragova fizičkih aktivnosti umjetnika/ice u materijalu.

B
Promišljanje i
refleksija

B.6.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.1 Posmatra i percipira, istraživački, različite vizualne i likovne sadržaje.

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.1](#) [UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

B.6.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#)

B.6.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.1.1.1 Koristi faze istraživačkog posmatranja vizuelnih/likovnih sadržaja.

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje odgovarajuću terminologiju i vizuelni/likovni jezik u vlastitom izražavanju.

UMP-2.1.3.1 Koristi osnove vizuelne pismenosti na zadanim primjerima iz svakodnevnog života.

UMP-2.2.1.1 Opisuje različite forme likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.1.2 Uspoređuje različite forme likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Razlikuje kulturno-umjetničke institucije u društvu na osnovu neposrednog iskustva.

UMP-2.3.1.1 Opisuje vlastiti doživljaj djela preko tematskih i formalnih elemenata djela.

UMP-2.3.1.2 Procjenjuje ishod vlastitog rada po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.3 Upoređuje kvalitativne odnose između likovnih djela i vizuelnih pojava iz neposrednog okruženja po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.4.1 Objašnjava važnost kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Iskazuje vlastito mišljenje o kulturnom događaju usmenim ili pisanim putem.

KLJUČNI SADRŽAJI

Upoznaje i istražuje da je svakodnevni životni prostor oblikovan po likovnim principima (grad i selo, arhitektonski objekti, skulptura u javnom prostoru, spomenici).

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i istražuje umjetnička djela te različite forme izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizuelne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr.

KLJUČNI SADRŽAJI

Posjete i/ili virtualne posjete permanentnim muzejskim zbirkama i trenutnim galerijskim izložbenim postavkama. Ključni sadržaj iz ove komponente uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se potiče da u neposrednome susretu sa likovnim i primijenjenim djelima prikuplja i bilježi podatke (pisane i likovne zabilješke) koji se odnose na istraživani sadržaj, kako bi se sa njima kasnije služio/služila u vlastitom radu.

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti u prostoru grada, muzejskih i galerijskih institucija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu se potiče da prepozna je i usmeno opisuje različite oblike likovnih i vizuelnih umjetnosti, te da uočene stilske karakteristike pridruži određenim kontekstima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ica preko izravne komunikacije sa umjetničkim djelima, koja je zasnovana na vođenom otkrivanju idejnih, tematskih, sadržajnih i formalnih elemenata djela.

C
Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.6.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.

UMP-3.1.3 Analizira vizuelne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.2](#) [UMP-3.1.3](#)

C.6.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

UMP-3.2.2 Analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkog djela, principi dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkog djela.

[UMP-3.2.1](#) [UMP-3.2.2](#)

C.6.3

Komponenta: Društvena uloga umjetnosti

UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.

UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.

[UMP-3.3.1](#) [UMP-3.3.3](#)

UMP-3.1.1.1 Istražuje prostor na temelju vlastitog iskustva.

UMP-3.1.1.2 Opisuje glavne karakteristike odnosa između funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu.

UMP-3.1.1.3 Primjenjuje usvojeno znanje o arhitekturi u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.2.1 Opisuje međuodnos funkcionalnosti i estetike na njemu poznatim i odabranim primjerima upotrebnih predmeta.

UMP-3.1.2.2 Primjenjuje usvojeno znanje o dizajnu u vlastitom izražavanju.

UMP-3.1.3.1 Opisuje značaj vizuelnih znakova.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri na kojima je vidljivo da je svakodnevni život oblikovan na principima likovne umjetnosti (grad i selo, arhitektonski objekti, eksterijer i interijer, skulptura u javnom prostoru, spomenici, upotrebni predmeti, oblikovanje vizuelnih znakova u dizajnu: industrijski, grafički i tekstilni).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na istraživanje i razumijevanje zakonitosti oblikovanja upotrebnih predmeta, plakata, logotipa i digitalnih medija, arhitekture i urbanizma.

UMP-3.2.1.1 Opisuje komuniciranje poruke u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.2.2.1 Objašnjava način na koji elementi umjetničkog djela pridonose razumijevanju poruke djela.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i istražuje umjetnička djela te različite forme izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizuelne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao način komunikacije. Primjenjiva je iskazana preporuka u okviru komponente *Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini*.

UMP-3.3.1.1 Opisuje ulogu likovne umjetnosti, spomeničke baštine i umjetnika/ice u zajednici.

UMP-3.3.3.1 Opisuje uticaj kulturne baštine na vlastiti identitet.

KLJUČNI SADRŽAJI

Sadržaji svjetske i nacionalne kulturne baštine, konkretni primjeri različitih oblika umjetničkoga izražavanja, te spomenika i generalno umjetničkog naslijeđa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potrebno je osigurati učeniku/ici neposredno iskustvo umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru galerije ili muzeja u kojemu je izloženo. Osmišljenim nizom aktivnosti poticati aktivno sudjelovanje u različitim oblicima izvanučioničke nastave.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 6. razredu se može organizirati kroz niz većih ili manjih tematskih cjelina, preko kojih će učenik/ica istraživati likovnu i vizuelnu umjetnost. Nastavnik/ica treba da omogući učeniku/ici da istraži ulogu svih čula u doživljaju vizuelnog i nevizuelnog svijeta umjetnosti, te da posljedično na različite načine izražava osjećaje (izražavanje emocija i osjeta kroz likovni izraz; istraživanje međudnosa osjeta i emocija kroz likovno i vizuelno izražavanje). Učenik/ica treba da istražuje međudnos oblika i funkcije, u vlastitom i širem životnom kontekstu (arhitektura, industrijski dizajn, modni dizajn itd.), dok će zavisnost umjetnosti i zajednice istraživati preko likovnog i vizuelnog oblikovanja u svakodnevnom okruženju (dizajn, primijenjena umjetnost, vizuelne komunikacije, pozorište, spomenici, muzeji, galerije, izložbe, ulična umjetnost – murali, i dr.). Izgradnja učeničkog identiteta će biti ostvarena preko istraživanja likovnih/vizuelnih djela, umjetničkog i kulturnog naslijeđa BiH, te pripadnosti grupi, vršnjacima, porodici, zajednici te njegovanjem interkulturalizma u školskom okruženju. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru muzeja ili galerije, uključenje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata u saradnji sa umjetnicima/icama.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Historija/Povijesti Geografijom/zemljopis** (zavisnost likovnih/umjetničkih epoha o historijskim faktorima, te društvenim i geografskim kontekstima), **Muzička/Glazbena kultura** (razvoj umjetnosti, ilustracija poslušnog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezik i književnost** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitane knjige - nevizuelni motiv), **Informatika** (upotreba kompjuterskih programa u svrhu likovnog/vizuelnog oblikovanja i prezentacije istraživačkog rada), **Matematika** (istraživanje geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te razvijanje osjećaja za prostorne relacije), **Tehnička kultura** (piktogrami i saobraćajni znakovi), **Biologija** (anatomija) i **Tjelesni i zdravstveni odgoj** (gimnastika, pokret, i dr.) i dr;

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Ostvaruje se kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem na aktivno likovno izražavanje uz integriranje umjetničkih i estetičkih zakonitosti. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Poticati razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja preko kontinuirane komunikacije sa reprezentativnim likovno/vizuelnih sadržajem, analizom i vrednovanjem različitih stavova o ulozi likovne/vizuelne umjetnosti u životu čovjeka. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja, podrška radoznalosti-želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Razvija se preko dubljeg upoznavanja raznorodnih kulturnih događaja i dostignuća, te kultiviranja estetskog senzibiliteta i izgradnje kriterija za

vrednovanje umjetničkih djela. Na fonu navedenog značajno je kod učenika/ica poticati razvoj kritičkog (divergentnog) mišljenja i izbjegavati stereotip kod odabira umjetničkih djela, te graditi pozitivan odnos prema vlastitom nacionalnom i kulturnom identitetu, ali i prema drugim kulturama svijeta. Također, važno je poticati učenike/ice na uvažavanje i uživanje u likovnim izložbama i postavkama.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija: Razvijase preko upoznavanja sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija. Također, preko prepoznavanja vlastitih jakih i slabih strana, te rada u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Razvija se preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja različitosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminišu se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica.

Učiti kako se uči: Poticati učenike/ice da kroz samostalni rad ili rad u grupi razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljivanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, da u odgojno-obrazovnom procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije), gdje se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja. Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti i dosljednosti.

Kompetencije u nauci i tehnologiji: Organizacija nastavnih aktivnosti treba da bude prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te da omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). Razvijanje razumijevanja odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu i kulturi.

Matematička kompetencija: Poticati njen razvoj preko istraživanja geometrijskih i proporcijских odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije. Također, sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija: Mogućnosti razvoja uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja umjetničkih djela. Važno je poticati učenika/icu na kritičku procjenu vlastitog likovnog djela i likovnih ostvarenja drugih, te na argumentovano interpretiranje različitih likovnih sadržaja i iznošenje svojih zapažanja, a da pri tome uvažava ostale sagovornike/ice u komunikacijskom procesu. Poticati učenike/ice na konstruktivan i kritički dijalog, te kritičko ocjenjivanje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna i informatička kompetencija: Razvija se preko upotrebe kompjuterskih programa za likovno oblikovanje i stvaralačkog procesa, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu će imati značajne implikacije na razvoj kritičkog i kreativnog (divergentnog) mišljenja kod učenika/ice. Vizuelna, auditivna i taktilno-kinestetička percepcija se dopunski razvija preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija.

- Osnovno
- 7

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – 7. razred
A.7.1	B.7.1	C.7.1	.7.1
A.7.2	B.7.2	C.7.2	
A.7.3	B.7.3	C.7.3	

A Stvaralaštvo i produkcija	A.7.1 Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima. UMP-1.1.2 Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju. UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.	A.7.2 Komponenta: Likovni mediji i tehnike UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom / vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima. UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.	A.7.3 Komponenta: Stvaralački/istraživački proces UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije. UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa. UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.
UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3	UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3	
UMP-1.1.1.1 Opisuje izražajna sredstva i principe likovne forme u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te zadanim/odabranim umjetničkim djelima. UMP-1.1.2.1 Razlikuje likovne principe na primjerima u neposrednom okruženju. UMP-1.1.3.1 Oblikuje složenije cjeline u skladu s postavljenim likovnim problemom.	UMP-1.2.1.1 Koristi različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom stvaralaštvu. UMP-1.2.1.2 Prepoznaje suodnos između likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu poznatih umjetničkih djela. UMP-1.2.3.1 Kombinira usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama s vlastitim iskustvom iz drugih oblasti.	UMP-1.3.1.1 Poboljšava predložena idejna rješenja vlastitim likovnim rješenjima. UMP-1.3.2.1 Razlikuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa i svjesno ih koristi u organizaciji vlastitog rada. UMP-1.3.3.1 Kreira nova likovna rješenja na osnovu predloženih rješenja.	

Učenik/ica u procesu stvaranja i izražavanja koristi osnovna izražajna sredstva i principe likovne umjetnosti: liniju, boju, veličinu, teksturu, oblik, te kompozicijska načela (ritam, kontrast, i dr.). Učenik/ica odgovara likovnim i vizuelnim izražavanjem na razne vrste poticaja, kao što su: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizuelne umjetnosti kao npr. cjelovito oblikovanje pozorišnog prostora (rekviziti, kostimografija, scenografija; svjetlost, boja, materijali/površina), te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline. Također, učenik/ica se upoznaje i služi izražajnim mogućnostima predloženih umjetničkih praksi: performance, happening, konceptualna umjetnost, umjetnička instalacija, digitalna umjetnost, novi mediji, i dr.

Obavezni likovni pojmovnik: linija prema značenju (konturne, strukturne i teksturne) i karakter linija; gradacija (ton, vrsta boje, čistoća), kontrasti boja (boje prema boji, svijetlo-tamni, toplo-hladni, komplementarni), asocijativna i simbolička vrijednost boja; dvodimenzionalna stvarnost plohe, ploha kao likovni element koji ima dužinu i širinu, njena funkcija u plošnom i prostorno plastičkom oblikovanju: slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi i dizajnu. karakter površine su teksture i fature: crtačke, slikarske i kiparske (plastičke); različiti odnosi mase i prostora (skulptura i arhitektura); dominacija (isticanje i naglašavanje bojom, oblikom, veličinom, smjerom itd.); kompozicija

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš), slikarske tehnike (akvarel, gvaš, tempere, pastel, flomasteri, kolaž-papir, kolaž iz časopisa), prostorno-plastičke tehnike (glina, glinamol, papir-plastika, ambalaža i drugi materijali, aluminijska folija, kaširani papir/papier mâché, žica, i dr.), grafičke tehnike (monotipija, kartonski tisak, kolografija) i kompjuterske programe za obradu fotografija (promjena kontrasta, formata, rekonponiranje, fotomontaža, i dr.), realizaciju ilustracija i filmova.

Upotreba softvera koji su podesni za likovno oblikovanje, kao što su npr. programi za obradu fotografija (promjena kontrasta, boje, formata i dr.) i izvedbu ilustracija. Kompozicija, kadar, plan, boja, kontrast boja te likovni pojmovi predviđeni u komponenti *Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti*.

(kružna, vodoravna, okomita, dijagonalna, piramidalna), rekompozicija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik/ica smatra da mu mogu biti od pomoći u izvedbi ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i principa kojima će se likovno izraziti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje te osigurati pravovremenu podršku i tehničke mogućnosti realizacije. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici/ice mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti kompjuterskom tehnologijom.

B
Promišljanje i
refleksija

B.7.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.1 Posmatra i percipira, istraživački, različite vizualne i likovne sadržaje.

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.1](#) [UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

B.7.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

UMP-2.2.3 Analizira kako različiti konteksti utiču na likovnu umjetnost (stilske karakteristike).

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#) [UMP-2.2.3](#)

B.7.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.1.1.1 Razlikuje redoslijed faza istraživačkog posmatranja.

UMP-2.1.1.2 Koristi faze istraživačkog posmatranja na vizuelnim i likovnim sadržajima.

UMP-2.1.2 Upotrebljava vizuelni/likovni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje osnove vizuelne pismenosti u svakodnevnom životu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i istražuje umjetnička djela i različite forme izražavanja: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr. Upoznaje i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po likovnim principima (masa i prostor: grad i selo, arhitektonski objekti, skulptura u javnom prostoru, spomenici).

UMP-2.2.1.1 Razlikuje različite oblike likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Razlikuje kulturno-umjetničke institucije u društvu na osnovu neposrednog iskustva.

UMP-2.2.3.1 Prepoznaje različite kontekste i njihov uticaj na likovnu umjetnost (stilske karakteristike).

KLJUČNI SADRŽAJI

Uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*. Istraživanje umjetničkih djela i raznorodnih oblika izražavanja: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizuelne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani) i strip.

UMP-2.3.1.1 Obrazlaže vlastiti doživljaj djela, preko idejnih, tematskih, sadržajnih i formalnih elemenata djela.

UMP-2.3.1.2 Vrednuje rezultat vlastitog i tuđeg rada po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.3 Obrazlaže kvalitativne odnose između likovnih djela i vizualnih pojava iz neposrednog okruženja po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.4.1 Objasnjava važnost kulturne baštine u BiH iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.5.1 Obrazlaže vlastito mišljenje o kulturnom događaju usmenim ili pisanim putem.

KLJUČNI SADRŽAJI

Uvezuje se sa ključnim sadržajem iz komponente *Vizuelno mišljenje i pismenost*. Posjete permanentnim muzejskim zbirkama i aktuelnim galerijskim izložbenim postavkama.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se potiče da u neposrednome susretu sa likovnim i primijenjenim djelima prikuplja i bilježi podatke (pisane i likovne zabilješke) koji se odnose na istraživani sadržaj, kako bi se sa njima kasnije služio/služila u vlastitom radu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu se potiče da prepozna i usmeno opiše različite oblike likovnih i vizuelnih umjetnosti, te da stilske karakteristike pridruži određenim kontekstima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice uz vođenu komunikaciju sa umjetničkim djelima, koja je zasnovana na otkrivanju idejnih, tematskih, sadržajnih i formalnih elemenata djela. Učenika/icu poticati na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju.

C
Estetika,
konstrukcija,
funkcija

C.7.1

Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini

UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).

UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.

UMP-3.1.3 Analizira vizuelne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.2](#) [UMP-3.1.3](#)

C.7.2

Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti

UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

UMP-3.2.2 Analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkog djela, principi dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkog djela.

UMP-3.2.3 Istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela.

[UMP-3.2.1](#) [UMP-3.2.2](#) [UMP-3.2.3](#)

C.7.3

Komponenta: Društvena uloga umjetnosti

UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.

UMP-3.3.2 Daje kritički osvrt na međuučitelj likovne umjetnosti i društva.

UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.

[UMP-3.3.1](#) [UMP-3.3.2](#) [UMP-3.3.3](#)

UMP-3.1.1.1 Istražuje prostor i na temelju vlastitog iskustva obrazlaže odnos između funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu.

UMP-3.1.2.1 Obrazlaže suodnos funkcionalnosti i estetike na njemu/njoj poznatim primjerima upotrebnih predmeta i dizajna.

UMP-3.1.3.1 Objašnjava značaj oblikovanja vizuelnih znakova u komuniciranju.

UMP-3.2.1.1 Vlastito likovno stvaralaštvo opisuje kao komunikaciju i prijenos određene poruke.

UMP-3.2.1.2 Istražuje komuniciranje u tuđem stvaralaštvu.

UMP-3.2.2.1 Obrazlaže da likovni elementi umjetničkog djela te njegove sadržajne karakteristike pridonose prenošenju/komuniciranju i razumijevanju autorove/icine intencije i/ili poruke djela.

UMP-3.2.3.1 Prepoznaje različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela.

UMP-3.3.1.1 Obrazlaže ulogu likovne umjetnosti, spomeničke baštine i umjetnika/ice u zajednici.

UMP-3.3.2.1 Opisuje suodnos likovne umjetnosti i društva.

UMP-3.3.3.1 Obrazlaže uticaj kulturne baštine na vlastiti identitet.

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: industrijski (mašine, automobili, i dr.) grafički (plakat, logotip, odnos slike i teksta, i dr.) i tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.); Svjetlost, boja, materijal i površina u arhitekturi.

KLJUČNI SADRŽAJI

Različite forme izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizuelne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr.

KLJUČNI SADRŽAJI

Sadržaji svjetske i nacionalne kulturne baštine, konkretni primjeri različitih oblika umjetničkoga izražavanja, vrste zanimanja (likovni/vizuelni umjetnik/ica, fotograf/fotografkinja, arhitekta/arhitektica i dizajner/dizajnerica) te spomenika i generalno umjetničkog naslijeđa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na analizu kompleksnog suodnosa funkcionalnosti i estetike preko primjera arhitektonskih objekata, upotrebnih predmeta, plakata, logotipa i digitalnih medija. Nastavnik/ica treba motivirati učenika/icu na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizuelne okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao oblik komunikacije, te da procjenjuje estetske vrijednosti i različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela. Također je primjenjiva preporuka koja je iskazana u okviru komponente *Aktivna odnos prema vizuelnoj okolini*.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potrebno je osigurati učeniku/ici neposredno iskustvo umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru galerije ili muzeja u kojemu je izloženo. Osmišljenim nizom aktivnosti poticati aktivno sudjelovanje u različitim oblicima izvanučioničke nastave.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 7. razredu se može organizirati kroz niz većih ili manjih tematskih cjelina, preko kojih će učenik/ica istraživati likovnu i vizuelnu umjetnost. Nastavnik/ica treba da omogući učeniku/ici kompleksnije razumijevanje i izražavanje, povezujući različite vrste umjetnosti u jednu koherentnu cjelinu (likovno/vizuelno, pokret/ples, gluma, muzika/zvuk, književnost/riječ i film/pokretna slika). Također, učenik/ica treba da istraži ulogu svih čula u doživljaju vizuelnog i nevizuelnog svijeta umjetnosti, te da posljedično na različite načine izražava osjećaje (izražavanje emocija i osjeta kroz likovni izraz; istraživanje međudnosa osjeta i emocija kroz likovno i vizuelno izražavanje). Učenik/ica treba da istražuje međudnos oblika i funkcije, u vlastitom i širem životnom kontekstu (arhitektura, industrijski dizajn, modni dizajn itd.), dok će zavisnost umjetnosti i zajednice istraživati preko likovnog i vizuelnog oblikovanja u svakodnevnom okruženju (dizajn, primijenjena umjetnost, vizuelne komunikacije, pozorište, spomenici, muzeji, galerije, izložbe, ulična umjetnost – murali, i dr.). Izgradnja vlastitog identiteta će biti ostvarena preko istraživanja likovnih/vizuelnih djela, umjetničkog i kulturnog naslijeđa BiH, te pripadnosti grupi, vršnjacima, porodici, zajednici te njegovanjem interkulturalizma u školskom okruženju. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru muzeja ili galerije, uključenje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata u saradnji sa umjetnicima/icama, posjete umjetničkomu ateljeu, arhitektonskom ili dizajnerskom studiju.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Historija/Povijesti**, **Geografijom/zemljopis** (zavisnost likovnih/umjetničkih epoha o historijskim faktorima, te društvenim i geografskim kontekstima), **Muzička/Glazbena kultura** (razvoj umjetnosti, ilustracija poslušnog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezik i književnost** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitane knjige - nevizuelni motiv), **Informatika** (upotreba kompjuterskih programa u svrhu likovnog/vizuelnog oblikovanja i prezentacije istraživačkog rada), **Matematika** (istraživanje geometrijskih i proporcijских odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te razvijanje osjećaja za prostorne relacije), **Tehnička kultura** (piktogrami i saobraćajni znakovi), **Fizika** (zakone rasprostiranja, loma i odbijanja svjetlosti);

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Ostvaruje se kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem na aktivno likovno izražavanje uz integriranje umjetničkih i estetičkih zakonitosti. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Poticati razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja preko kontinuirane komunikacije sa reprezentativnim likovno/vizuelnih sadržajem, analizom i vrednovanjem različitih stavova o ulozi likovne/vizuelne umjetnosti u životu čovjeka. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja, podrška radoznalosti-želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Razvija se preko dubljeg upoznavanja raznorodnih kulturnih događaja i dostignuća, te kultiviranja estetskog senzibiliteta i izgradnje kriterija za vrednovanje umjetničkih djela. Na fonu navedenog značajno je kod učenika/ica poticati razvoj kritičkog (divergentnog) mišljenja i izbjegavati stereotip kod odabira umjetničkih djela, te graditi pozitivan odnos prema vlastitom nacionalnom i kulturnom identitetu, ali i prema drugim kulturama svijeta. Također, važno je poticati učenike/ice na uvažavanje i uživanje u likovnim izložbama i postavkama.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija: Razvijase preko upoznavanja sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija. Također, preko prepoznavanja vlastitih jakih i slabih strana, te rada u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Razvija se preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja različitosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminiraju se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica.

Učiti kako se uči: Poticati učenike/ice da kroz samostalni rad ili rad u grupi razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljavanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, da u odgojno-obrazovnom procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije), gdje se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja. Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti i dosljednosti.

Kompetencije u nauci i tehnologiji: Organizacija nastavnih aktivnosti treba da bude prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te da omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). Razvijanje razumijevanja odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu i kulturi.

Matematička kompetencija: Poticati njen razvoj preko istraživanja geometrijskih i proporcijских odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije. Također, sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija: Mogućnosti razvoja uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja umjetničkih djela. Važno je poticati učenika/icu na kritičku procjenu vlastitog likovnog djela i likovnih ostvarenja drugih, te na argumentovano interpretiranje različitih likovnih sadržaja i iznošenje svojih zapažanja, a da pri tome uvažava ostale sagovornike/ice u komunikacijskom procesu. Poticati učenike/ice na konstruktivan i kritički dijalog, te kritičko ocjenjivanje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna i informatička kompetencija: Razvija se preko upotrebe kompjuterskih programa za likovno oblikovanje i stvaralačkog procesa, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu će imati značajne implikacije na razvoj kritičkog i kreativnog (divergentnog) mišljenja kod učenika/ice. Vizuelna, auditivna i taktilno-kinestetička percepcija se dopunski razvija preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija.

- Osnovno
- 8

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – 8. razred
A.8.1	B.8.1	C.8.1	.8.1
A.8.2	B.8.2	C.8.2	
A.8.3	B.8.3	C.8.3	

A Stvaralaštvo i produkcija	A.8.1	A.8.2	A.8.3
	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.2 Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3	UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3

UMP-1.1.1.1 Obrazlaže izražajna sredstva i principe likovne forme u vlastitom i tuđem stvaralaštvu, te njemu/njoj poznatim umjetničkim djelima.

UMP-1.1.2.1 Objašnjava likovne principe na primjerima iz okruženja.

UMP-1.1.3.1 Demonstrira vještine likovnog oblikovanja polazeći od razumijevanja likovnih principa.

UMP-1.2.1.1 Eksperimentiše s likovnim medijima, tehnikama i alatima istražujući njihove mogućnosti.

UMP-1.2.1.2 Istražuje vlastiti likovni izraz.

UMP-1.2.1.3 Prepoznaje međuodnos između likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu/njoj poznatih umjetničkih djela.

UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima i tehnikama sa sadržajima iz drugih nastavnih predmeta.

UMP-1.2.3.2 Povezuje stečena iskustva i vještine u svakodnevnom životu.

UMP-1.3.1.1 Izražava vlastiti doživljaj kroz različita likovna rješenja.

UMP-1.3.2.1 Primjenjuje faze stvaralačkog procesa.

UMP-1.3.3.1 Reinterpretira ideju umjetničkih djela, kroz vlastite kreacije i rekompozicije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim i vizuelnim izražavanjem na razne vrste poticaja, kao što su: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizuelne umjetnosti kao npr. instalacije, skulpturalne forme monumentalnih dimenzija - spomenici, ulična umjetnost, cjelovito oblikovanje pozorišnog prostora (rekviziti, kostimografija, scenografija; svjetlost, boja, materijali/površina), te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline.

Obavezni likovni pojmovnik: Grafička modelacija; tonska modelacija i koloristička modulacija, hromatske i ahromatske boje; kontrasti boja; prividi prostora na plohi: očište (nedogled), horizont, prostorni planovi, geometrijska perspektiva (s jednim ili više očišta), koloristička perspektiva (prostorno djelovanje boje); promjer i razmjer, proporcija, kanon; simetrična i asimetrična kompozicija, statično-dinamično, ravnoteža; ritam na plohi, u prostoru i u vremenu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik/ica smatra da mu mogu biti od pomoći u realizaciji ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i načela komponovanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš), slikarske tehnike (akvarel, gvaš, tempere, pastel, flomasteri, kolaž-papir, kolaž iz časopisa), prostorno-plastičke tehnike (glina, glinamol, papir-plastika, ambalaža i drugi materijali, aluminijska folija, kaširani papir/papier mâché, žica, i dr.), grafičke tehnike (monotipija, kartonski tisak, kolografija) i kompjuterske programe za obradu fotografija (promjena kontrasta, formata, rekompniranje, fotomontaža, i dr.), realizaciju ilustracija i filmova.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se likovno izraziti, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici/ice mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti kompjuterskom tehnologijom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Likovni elementi (hromatske i ahromatske boje, ploha, i dr.), kompozicija (načini gradnje kompozicije: kontrast, ritam, dominacija, ravnoteža), kadar, plan, rakurs, vrijeme u filmu i dr.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na likovno izražavanje i osigurati pravovremenu podršku. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici/ice mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti kompjuterskom tehnologijom.

B
Promišljanje i
refleksija

B.8.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.1 Posmatra i percipira, istraživački, različite vizuelne i likovne sadržaje.

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.1 UMP-2.1.2 UMP-2.1.3](#)

UMP-2.1.1.1 Provodi faze istraživačkog posmatranja pri opažanju različitih vizuelnih i likovnih sadržaja.

UMP-2.1.1.1 Primjenjuje odgovarajuću terminologiju i likovni jezik pri vlastitom izražavanju.

UMP-2.1.3.1 Koristi vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnim situacijama.

B.8.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

UMP-2.2.3 Analizira kako različiti konteksti utiču na likovnu umjetnost (stilske karakteristike).

[UMP-2.2.1 UMP-2.2.2 UMP-2.2.3](#)

UMP-2.2.1.1 Analizira različite forme likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Objašnjava ulogu različitih kulturno-umjetničkih institucija u društvu na osnovu neposrednog iskustva.

UMP-2.2.3.1 Opisuje glavne stilske karakteristike na njemu/njoj poznatim umjetničkim djelima.

B.8.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1 UMP-2.3.4 UMP-2.3.5](#)

UMP-2.3.1.1 Obrazlaže stavove o njemu/njoj poznatom likovnom djelu, zasnovane na cjelovitoj analizi likovnog djela.

UMP-2.3.1.2 Daje kritički osvrt na vlastiti i rad drugih po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.3 Daje kritički osvrt upoređujući likovna djela i vizuelne pojave iz neposrednog okruženja po zadanim kriterijima uspostavljajući kvalitativne odnose.

UMP-2.3.4 Predočava važnost kulturne baštine zasnovane na cjelovitoj analizi zadanih primjera kulturne baštine u BiH.

UMP-2.3.5 Demonstrira kulturu posjećivanja izložbi i kulturnih događaja bilježenjem svojih promišljanja o viđenom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upozna je i istražuje umjetnička djela i različite forme izražavanja: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, produkt, web dizajn), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani, npr. stop motion i claymation tehniku) i strip. Upozna je i istražuje da je svakodnevni život oblikovan po likovnim principima (masa i prostor: grad i selo, arhitektonski objekti, skulptura u javnom prostoru, spomenici).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Interpretacija umjetničkih/arhitektonskih djela treba da se zasniva na semantičkoj (opisna) i formalnoj (likovna) analizi. Učenik/ica se potiče da u neposrednome susretu sa likovnim i primijenjenim djelima prikuplja i bilježi podatke (pisane i likovne zabilješke) koji se odnose na istraživani sadržaj, kako bi se sa njima kasnije služio/služila u vlastitom radu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upozna je i istražuje umjetnička djela te raznorodne oblike izražavanja: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, produkt, web dizajn), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani npr. stop motion i claymation tehniku) i strip. Izučava da je svakodnevni život oblikovan po likovnim principima (masa i prostor: grad i selo, arhitektonski objekti, skulptura u javnom prostoru, spomenici).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu se potiče da prepozna je i verbalno opisuje različite forme likovnih i vizuelnih umjetnosti, te da stilske karakteristike pridruži određenim kontekstima. Preporuka za realizaciju ove vrste aktivnosti je da se paralelno ostvaruje sa procesom stvaranja ili nakon dovršenog likovnog/vizuelnog djela. Nastavnik/ica, doprinosi stvaranju atmosfere povjerenja i pozitivnog okruženja za učenje, koje oslobađa učenika/icu u iznošenju vlastitih prijedloga i rješenja. Ovakva kvaliteta okruženja za učenje će voditi ka zadovoljstvu učenika/ica i njihovoj aktivnoj participaciji u stvaralačkim aktivnostima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri umjetničke i kulturne baštine BiH; Retrospektivne i tematske izložbe; Gradski javni prostor (murali, spomenici, i dr.) i arheološki lokaliteti; Grb, zaštitni znak / logotip; Proporcijski odnosi, odnosi mase i prostora, prostorna organizacija/tlocrt, boja i svjetlost u neposrednom iskustvu arhitektonskih objekata.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice preko pravilne i vođene komunikacije sa umjetničkim djelima, zasnovane na otkrivanju idejnih, tematskih, sadržajnih i formalnih elemenata djela. Učenika/icu potaknuti na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju.

<p>C</p> <p>Estetika, konstrukcija, funkcija</p>	<p>C.8.1</p> <p>Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini</p> <p>UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).</p> <p>UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.</p> <p>UMP-3.1.3 Analizira vizualne znakove primjenjujući znanje o vizualnoj komunikaciji.</p>	<p>C.8.2</p> <p>Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti</p> <p>UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.</p> <p>UMP-3.2.2 Analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkog djela, principi dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkog djela.</p> <p>UMP-3.2.3 Istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela.</p>	<p>C.8.3</p> <p>Komponenta: Društvena uloga umjetnosti</p> <p>UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.</p> <p>UMP-3.3.2 Daje kritički osvrt na međuuticaj likovne umjetnosti i društva.</p> <p>UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.</p>
	<p>UMP-3.1.1 UMP-3.1.2 UMP-3.1.3</p> <p>UMP-3.1.1.1 Osnovne zakonitosti funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu primjenjuje u vlastitom stvaralaštvu.</p> <p>UMP-3.1.2.1 Primjenjuje znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu u vlastitom stvaralaštvu.</p> <p>UMP-3.1.3.1 Analizira oblikovanje vizuelnih znakova u komuniciranju odgovarajuće poruke.</p>	<p>UMP-3.2.1 UMP-3.2.2 UMP-3.2.3</p> <p>UMP-3.2.1.1 Vlastito likovno stvaralaštvo razumije kao komunikaciju.</p> <p>UMP-3.2.1.2 Istražuje komuniciranje u tuđem stvaralaštvu, stvaranje značenja i prijenos određene poruke.</p> <p>UMP-3.2.2.1 Opisuje na koji način elementi umjetničkog djela doprinose prenošenju/komuniciranju i razumijevanju autorove/icine intencije i/ili poruke djela.</p> <p>UMP-3.2.3.1 Istražuje na koji način različite likovne pojave i oblici likovnog stvaralaštva zahtijevaju različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje.</p>	<p>UMP-3.3.1 UMP-3.3.2 UMP-3.3.3</p> <p>UMP-3.3.1.1 Obrazlaže značenje likovne umjetnosti i umjetnika/ica u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijskim i vremenskim periodima.</p> <p>UMP-3.3.2.1 Prepoznaje uticaj historijskih i društvenih okolnosti na likovno stvaralaštvo na njemu/njoj poznatim umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-3.3.3.1 Objašnjava svojim riječima uticaj kulturne baštine na vlastiti identitet.</p>

KLJUČNI SADRŽAJI

Dizajn: industrijski (mašine, automobili, i dr.) grafički (plakat, logotip, odnos slike i teksta, i dr.) i tekstilni (materijali, krojevi, odjeća, i dr.); Svjetlost, boja, materijal i površina u arhitekturi, zakonitosti urbanističkih cjelina;

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na analizu kompleksnog međuodnosa funkcionalnosti i estetike preko primjera arhitektonskih objekata, urbanističkih cjelina, upotrebnih predmeta, plakata, logotipa i digitalnih medija. Nastavnik/ica treba da motivira i podstakne učenika/icu na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizuelne okoline sa kojom je povezan svakodnevnim aktivnostima i vlastitim iskustvom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Različite forme izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizuelne komunikacije i dizajn (grafički, produkt), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika/icu da likovnu/vizuelnu umjetnost i njene poruke razumije kao oblik komunikacije (stvaranje značenja i prijenos određene poruke), te da procjenjuje estetske vrijednosti u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri svjetske i nacionalne kulturne baštine, konkretni primjeri različitih formi umjetničkog izražavanja, te spomenika i umjetničkog naslijeđa iz bližeg okruženja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potrebno je osigurati učeniku/ici neposredno iskustvo umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru galerije ili muzeja u kojemu je izloženo. Osmišljenim nizom aktivnosti poticati aktivno sudjelovanje u različitim oblicima izvanučioničke nastave.

Metodičke
smjernice – 8.
razred

.8.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 8. razredu se može organizirati kroz niz većih ili manjih tematskih cjelina, preko kojih će učenik/ica analizirati i istraživati višestruku ulogu umjetnosti u oblikovanju društvenog identiteta. U svrhu ostvarivanja postavljenih ishoda potrebno je osigurati učeniku/ici sljedeće: istraživanje suodnosa umjetničkih grana a koje su vidljive u djelima totalne umjetnosti (video instalacija, performace, scenska umjetnost – predstava, opera, i dr.); istraživanje umjetničke cjeline kroz mjeru, raspored i međusobne odnose dijelova (perspektive, mjera, sklad, proporcije, i dr.); istraživanje u neposrednom okruženju različitih oblika komunikacije (vizuelno izražavanje poruke, znak, piktogram, plakat, web stranice, društvene mreže, i dr.); istražuje odnos oblika i funkcije u arhitekturi, urbanizmu i dizajnu; istražuje odnosa čovjeka prema prirodi i izgrađenom okruženju, mogućnostima njegovog (pre)oblikovanja, te preispitivanje vlastitog odnosa prema okruženju i prostoru u

kojem živi; likovnim i vizuelnim izražavanjem ukazuje na važnost suživota svih živih bića i osnaživanja ekološke svijesti; istražuje pripadnost grupi, vršnjacima, porodici, zajednici i kulturnom okruženju, kroz prizmu različitosti i interkulturalnosti; Preporučuje se organiziranje raznorodnih nastavnih aktivnosti za učenike/ice u prostoru muzeja ili galerije, uključenje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata u saradnji sa umjetnicima/icama, posjete umjetničkome ateljeu, arhitektonskome ili dizajnerskom studiju.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Historija/Povijest**, **Geografijom/zemljopis** (zavisnost likovnih/umjetničkih epoha o historijskim faktorima, te društvenim i geografskim kontekstima), **Muzička/Glazbena kultura** (razvoj umjetnosti, ilustracija poslušnog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezik i književnost** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitane knjige - nevizuelni motiv), **Informatika** (upotreba kompjuterskih programa u svrhu likovnog/vizuelnog oblikovanja i prezentacije istraživačkog rada), **Matematika** (istraživanje geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te razvijanje osjećaja za prostorne relacije), **Tehnička kultura** (piktogrami i saobraćajni znakovi), **Fizika** (zakone rasprostiranja, loma i odbijanja svjetlosti);

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Ostvaruje se kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem na aktivno likovno izražavanje uz integriranje umjetničkih i estetičkih zakonitosti. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Poticati razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja preko kontinuirane komunikacije sa reprezentativnim likovno/vizuelnih sadržajem, analizom i vrednovanjem različitih stavova o ulozi likovne/vizuelne umjetnosti u životu čovjeka. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja, podrška radoznalosti-želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Razvija se preko dubljeg upoznavanja raznorodnih kulturnih događaja i dostignuća, te kultiviranja estetskog senzibiliteta i izgradnje kriterija za vrednovanje umjetničkih djela. Na fonu navedenog značajno je kod učenika/ica poticati razvoj kritičkog (divergentnog) mišljenja i izbjegavati stereotip kod odabira umjetničkih djela, te graditi pozitivan odnos prema vlastitom nacionalnom i kulturnom identitetu, ali i prema drugim kulturama svijeta. Također, važno je poticati učenike/ice na uvažavanje i uživanje u likovnim izložbama i postavkama.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija: Razvija se preko upoznavanja sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija. Također, preko prepoznavanja vlastitih jakih i slabih strana, te rada u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Razvija se preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja različitosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminišu se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica.

Učiti kako se uči: Poticati učenike/ice da kroz samostalni rad ili rad u grupi razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljavanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, da u odgojno-obrazovnom procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije), gdje se naglašava uloga

međuvršnjačkog učenja. Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti i dosljednosti.

Kompetencije u nauci i tehnologiji: Organizacija nastavnih aktivnosti treba da bude prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te da omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). Razvijanje razumijevanja odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu i kulturi.

Matematička kompetencija: Poticati njen razvoj preko istraživanja geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije. Također, sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija: Mogućnosti razvoja uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja umjetničkih djela. Važno je poticati učenika/icu na kritičku procjenu vlastitog likovnog djela i likovnih ostvarenja drugih, te na argumentovano interpretiranje različitih likovnih sadržaja i iznošenje svojih zapažanja, a da pri tome uvažava ostale sagovornike/ice u komunikacijskom procesu. Poticati učenike/ice na konstruktivan i kritički dijalog, te kritičko ocjenjivanje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna i informatička kompetencija: Razvija se preko upotrebe kompjuterskih programa za likovno oblikovanje i stvaralačkog procesa, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu će imati značajne implikacije na razvoj kritičkog i kreativnog (divergentnog) mišljenja kod učenika/ice. Vizuelna, auditivna i taktilno-kinestetička percepcija se dopunski razvija preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija.

- Osnovno
- 9

Godine učenja i podučavanja predmeta: 9

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – 9. razred
A.9.1	B.9.1	C.9.1	.9.1
A.9.2	B.9.2	C.9.2	
A.9.3	B.9.3	C.9.3	

A	A.9.1	A.9.2	A.9.3
Stvaralaštvo i produkcija	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.2 Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom / vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3	UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3

UMP-1.1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe likovne forme u vlastitom radu te stvaralaštvu drugih.

UMP-1.1.2.1 Analizira likovne principe na primjerima u neposrednom okruženju.

UMP-1.1.3.1 Oblikuje likovna rješenja polazeći od razumijevanja likovnih principa.

UMP-1.2.1.1 Eksperimentiše s likovnim medijima, tehnikama i alatima isprobavajući njihove mogućnosti.

UMP-1.2.1.2 Istražuje vlastiti likovni izraz.

UMP-1.2.1.3 Analizira međuodnos između likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu/njoj poznatih umjetničkih djela.

UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim materijalima, tehnikama i alatima sa znanjima iz drugih nastavnih predmeta te vlastitim iskustvom u svakodnevnom životu.

UMP-1.3.1.1 Izražava vlastite likovne afinitete kroz umjetničku praksu.

UMP-1.3.2.1 Primjenjuje faze stvaralačkog/istraživačkog procesa.

UMP-1.3.3.1 Stvara vlastita likovna rješenja i rekompozicije u odabranom mediju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim i vizuelnim izražavanjem na razne vrste poticaja, kao što su: vlastiti sadržaji (osjećaji, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaji likovne i vizuelne umjetnosti kao npr. cjelovito oblikovanje pozorišnog prostora (rekviziti, kostimografija, scenografija; svjetlost, boja, materijali/površina), te sadržaji iz svakodnevnoga života i bliže okoline. Također, učenik/ica se upoznaje i služi izražajnim mogućnostima predloženih umjetničkih praksi: performance, happening, konceptualna umjetnost, umjetnička instalacija, digitalna umjetnost, novi mediji, i dr.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš), slikarske tehnike (akvarel, gvaš, tempere, pastel, flomasteri, kolaž-papir, kolaž iz časopisa), prostorno-plastičke tehnike (glina, glinamol, papir-plastika, ambalaža i drugi materijali, aluminijska folija, kaširani papir/papier mâché, žica, i dr.), grafičke tehnike (monotipija, linorez) i kompjuterske programe za obradu fotografija (promjena kontrasta, formata, rekonponiranje, fotomontaža, i dr.), realizaciju ilustracija i filmova.

KLJUČNI SADRŽAJI

Navedeni pod komponentom *Likovni mediji i tehnike*. Razvijanje kod učenika/ice senzornih, manipulativnih, izražajnih i praktičnih sposobnosti sa naglaskom na razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja. Učenika/icu poticati da izrazi vlastite ideje i uvjerenja likovnim/vizuelnim izražavanjem u dvodimenzionalnoj i trodimenzionalnoj organizaciji prostora.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Ponavljjanje i integriranje prethodno usvojenih likovnih pojmova: Linija prema toku, karakteru i značenju; croquis (kroki); ploha: privid prostora na plohi – geometrijska perspektiva (očiče), poliperspektiva, koloristička perspektiva (prostorno djelovanje boja), atmosferska perspektiva; masa i prostor: masa (punina) i prostor (praznina) u skulpturi i arhitekturi; različiti odnosi mase i prostora; kontrast (različiti kontrasti na plohi i u prostoru); dimenzije boja (hromatska kvaliteta / vrsta boje, ton, zasićenost), simbolika i asocijativnost boja, kolorističko i tonsko slikanje, svi kontrasti boja; boja kao svjetlost, pigment, boja u digitalnim medijima; optičko miješanje boja; površina: crtačka, slikarska i kiparska (plastička) tekstura; ritam (pravilni, nepravilni); različiti ritmovi na plohi, u prostoru i u vremenu; ravnoteža, simetrija i asimetrija; optička ravnoteža; omjeri, razmjeri, proporcije; kompozicija (horizontalna, vertikalna, dijagonalna, piramidalna, kružna); format; harmonija i jedinstvo;

Učenik/ica upoznaje i druge relevantne likovne pojmove, ako nastavnik/ica smatra da mu mogu biti od pomoći u realizaciji ideje. Učenik/ica se u stvaralačkom procesu potiče da samostalno vrši odabir likovnih elemenata i načela komponovanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

U svrhu ostvarivanja predviđenih ishoda važno je kontinuirano poticati učenike/ice na eksperimentiranje i istraživanje vlastitog likovnog izraza. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici/ice mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti kompjuterskom tehnologijom.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Za ostvarivanje predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice na inoviranje i osigurati tehničke mogućnosti realizacije. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti kompjuterskom tehnologijom.

B
Promišljanje i
refleksija

B.9.1

**Komponenta: Vizuelno
mišljenje i pismenost**

UMP-2.1.1 Posmatra i
percipira, istraživački,
različite vizuelne i likovne
sadržaje.

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni
jezik u vlastitom likovnom i
verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje
vlastitu vizuelnu pismenost
u svakodnevnom životu.

B.9.2

**Komponenta: Znanje o
umjetnosti**

UMP-2.2.1 Istražuje djela i
različite vrste likovnih i
vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost
i ulogu kulturno-
umjetničkih institucija.

UMP-2.2.3 Analizira kako
različiti konteksti utiču na
likovnu umjetnost (stilske
karakteristike).

UMP-2.2.4 Primjenjuje
znanje o teoriji umjetnosti
u istraživanju umjetničkih
djela.

B.9.3

**Komponenta: Doživljaj,
analiza djela i kritički osvrt**

UMP-2.3.1 Analizira
umjetnička djela/vlastiti i
tudi stvaralački/istraživački
rad donoseći vlastiti kritički
stav.

UMP-2.3.4 Analizira
primjere kulturne baštine u
BiH te kritički procjenjuje
važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički
sud o kulturno-umjetničkim
događajima.

[UMP-2.1.1](#) [UMP-2.1.2](#) [UMP-
2.1.3](#)

UMP-2.1.1.1 Koristi faze
istraživačkog posmatranja pri
opažanju različitih vizuelnih i
likovnih sadržaja.

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje
odgovarajuću terminologiju i
vizuelni/likovni jezik u
vlastitom izražavanju.

UMP-2.1.3.1 Uočava važnost
vlastite vizuelne pismenosti u
svakodnevnom situacijama i
vlastitom razvoju.

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#) [UMP-
2.2.4](#)

UMP-2.2.1.1 Analizira
raznorodne oblike likovnih i
vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Objašnjava
ulogu različitih kulturno-
umjetničkih institucija u
društvu.

UMP-2.2.3.1 Opisuje glavne
stilske karakteristike na
njemu poznatim umjetničkim
djelima.

UMP-2.2.4 Koristi osnovno
znanje o teoriji umjetnosti u
istraživanju umjetničkih djela.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-
2.3.5](#)

UMP-2.3.1.1 Analizira
raznorodna umjetnička djela.

UMP-2.3.1.2 Obrazlaže
vlastiti stav o njemu/njoj
poznatom likovnom djelu.

UMP-2.3.1.3 Daje kritički
osvrt na vlastiti i tuđi rad po
zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.4 Daje kritički
osvrt upoređujući likovna
djela i vizuelne pojave iz
neposrednog okruženja po
zadanim kriterijima
uspostavljajući kvalitativne
odnose.

UMP-2.3.4.1 Predočava
značaj kulturne baštine,
preko cjelovite analize
zadanih primjera kulturne
baštine u BiH.

UMP-2.3.5.1 Demonstrira
kulturu posjećivanja izložbi i
kulturnih događaja
kontinuiranim bilježenjem
svojih promišljanja o
videnom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Preko likovnih fenomena u određenim epohama te značajnih predstavnika/ica i njihovih djela, poticati razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, kreativnog (divergentnog) i kritičkog mišljenja. Sposobnost razumijevanja i koncipiranja slikovnih poruka, odnosno razvijanje vizuelne pismenosti poticati preko reprezentativnih primjera svjetske i nacionalne kulturno-umjetničke baštine, te različitih primjera umjetničkog izražavanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Organizacija raznorodnih nastavnih i vannastavnih aktivnosti, te uključivanje učenika/ica u muzejske i galerijske programe će podržati ostvarivanje ishoda. Nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku u tumačenju elemenata likovnog/vizuelnog jezika, izražajnih sredstava likovnog govora, otkrivanju skrivenog, dubljeg sadržaja odabranih umjetničkih djela. Poticati učenika/icu na samostalnu primjenu vizuelnog/likovnog jezika i odgovarajuće terminologije u vlastitom izražavanju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i istražuje umjetnička djela te različite oblike likovnog i vizuelnog izražavanja, kao što su: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, product, web dizajn), internet umjetnost, arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani) i strip. Učenik/ica istražuje aktivnosti koje se odvijaju u kulturno-umjetničkim institucijama, te njihov značaj i ulogu u društvu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika/icu na samostalno istraživanje likovnih pojava i tendencija određenih umjetničkih pravaca i umjetnika/ica. Organizirati različite vrste nastavnih aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru muzejskih i galerijskih institucija.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri kulturno-umjetničke baštine BiH; Učenik/ica upoznaje i istražuje djela te različite oblike izražavanja u području likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, produkt, web dizajn), internet umjetnost, arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni, animirani, i dr.) i strip.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potaknuti doživljaj kod učenika/ice uz vođenu komunikaciju sa umjetničkim djelima, koja se prvenstveno treba zasnivati na otkrivanju idejnih, tematskih, sadržajnih i formalnih elemenata djela. Učenika/icu potaknuti na formulaciju vlastitog mišljenja o određenom umjetničkom ili kulturnom događaju. Potiče se učenika na samostalno istraživanje likovnih pojava i tendencija određenih umjetničkih pravaca i umjetnika/ica. Poželjno je organizirati raznorodne nastavne aktivnosti u realnom i virtuelnom prostoru muzejskih i galerijskih institucija, dizajnerskih studija, te akcenat staviti na projektnu nastavu.

<p>C</p> <p>Estetika, konstrukcija, funkcija</p>	<p>C.9.1</p> <p>Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini</p> <p>UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).</p> <p>UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebnih predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.</p> <p>UMP-3.1.3 Analizira vizualne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.</p>	<p>C.9.2</p> <p>Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti</p> <p>UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.</p> <p>UMP-3.2.2 Analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkog djela, principi dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkog djela.</p> <p>UMP-3.2.3 Istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela.</p>	<p>C.9.3</p> <p>Komponenta: Društvena uloga umjetnosti</p> <p>UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika/ice u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.</p> <p>UMP-3.3.2 Daje kritički osvrt na međuuicaj likovne umjetnosti i društva.</p> <p>UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.</p>
	<p>UMP-3.1.1 UMP-3.1.2 UMP-3.1.3</p>	<p>UMP-3.2.1 UMP-3.2.2 UMP-3.2.3</p>	<p>UMP-3.3.1 UMP-3.3.2 UMP-3.3.3</p>

UMP-3.1.1.1 Istražuje prostor i na temelju vlastitog iskustva analizira međudnos funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu.

UMP-3.1.1.2 Primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu i svakodnevnom okruženju.

UMP-3.1.2.1 Analizira međudnos funkcionalnosti i estetike na njemu poznatim i odabranim primjerima upotrebnih predmeta.

UMP-3.1.2.2 Primjenjuje usvojeno znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.3.1 Analizira uticaj likovnog oblikovanja vizuelnih znakova u komuniciranju odgovarajuće poruke.

UMP-3.1.3.2 Primjenjuje usvojeno znanje o vizuelnoj komunikaciji u vlastitom stvaralaštvu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Zaštitni znak/logotip, piktogram, plakat, modni i tekstilni dizajn, product dizajn, pismo; Urbanistička cjelina dostupna svakodnevnom iskustvu učenika/ice (povezanost prostorno-plastičke organizacije, sadržaja i komunikacije u prostoru); Reprezentativni primjeri arhitektonskih objekata; Reprezentativni primjeri upotrebnih predmeta.

UMP-3.2.1.1 Analizira uspješnost komuniciranja željene poruke u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.

UMP-3.2.2.1 Analizira na koji način likovni elementi umjetničkog djela te njegove stilske i sadržajne karakteristike doprinose prenošenju/komuniciranju i razumijevanju autorove/icine intencije i/ili poruke djela.

UMP-3.2.3.1 Istražuje na koji način različite likovne pojave i forme stvaralaštva zahtijevaju različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica upoznaje i istražuje djela te različite forme izražavanja iz područja likovnih i vizuelnih umjetnosti: crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, vizualne komunikacije i dizajn (grafički, produkt, tekstilni), arhitektura, fotografija, film (igrani, dokumentarni i animirani), strip, scenografija, kostimografija, lutkarstvo, i dr.

UMP-3.3.1.1 Objašnjava značenje likovne umjetnosti i umjetnika/ice u pojedinim društvima i kulturama.

UMP-3.3.2.1 Komentira uticaj historijskih i društvenih okolnosti na likovno stvaralaštvo na njemu/njoj poznatim likovnim djelima.

UMP-3.3.3.1 Objašnjava uticaj kulturne baštine na vlastiti identitet.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri svjetske i nacionalne kulturno-umjetničke baštine, te umjetničkih djela koja su oblikovana u odnosu na historijski, društveni, geografski i umjetnički kontekst.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Učenika/icu poticati na analizu kompleksnog međuodnosa funkcionalnosti i estetike preko primjera arhitektonskih objekata, urbanističkih cjelina i upotrebni predmeta. Nastavnik/ica treba da motivira i podstakne učenika/icu na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizuelne okoline sa kojom je povezan svakodnevnim aktivnostima i vlastitim iskustvom. Dakle, da ukazuje na činjenicu da su likovno i vizuelno oblikovanje integralni dio životne zbilje, odnosno temeljni element u određivanju vizuelnog identiteta zajednice i da je prisutno u svim aspektima života.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Poticati učenika/icu da likovnu i vizuelnu umjetnost razumije kao oblik komunikacije, te da procjenjuje estetske vrijednosti u neposrednom okruženju i svakodnevnom životu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira različite vrste nastavnih aktivnosti i učenike uključi u rad radionica u okviru muzejskih i galerijskih programa. Povezivanje ishoda sa svakodnevnim životom i okruženjem učenika/ica, uvjetuje da se materijali i izvori koji se koriste u odgojno-obrazovnom procesu didaktički prilagode, da budu povezani sa stvarnim situacijama, te da su zasnovani na relevantnim informacijama i poticajnim sadržajima. Važno je učenika/icu uputiti i omogućiti pristup bazama podataka, koje sadrže kvalitetne informacije i digitalne reprodukcije umjetničkih djela domaće i svjetske kulturne baštine.

Metodičke
smjernice – 9.
razred

.9.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 9. razredu se može organizirati kroz niz većih ili manjih tematskih cjelina, preko kojih će učenik/ica istražiti povezanost likovnih i vizuelnih umjetnosti i tehnologije te njihovu ulogu u suvremenome društvu. Učenika/icu je potrebno uključiti u aktivnosti koje predviđaju upotrebu novomedijske tehnologije u svrhu vlastitog likovnog izražavanja. Nastavnik/ica tumači elemente likovnog/vizuelnog jezika i izražajna sredstva likovnog govora, osvješčuje skriveni, dublji sadržaj odabranih likovnih/umjetničkih djela verbalnom interpretacijom zasnovanom na metodi strukturalne analize. Također, ukazuje na činjenicu da je likovno/vizuelno oblikovanje sastavni dio života svakog pojedinca i zajednice (dizajn, primijenjena umjetnost, vizuelne komunikacije, pozorište-scenografija, spomenici, muzeji, galerije, raznorodne izložbe, ulična umjetnost, i dr.). Učenik/ica istražuje povezanost oblikovanja prostora u kojem svakodnevno boravi s kvalitetom vlastitog života (namjena, veličina, boja, oblik, granice prostora, te životni prostori u različitim društvenim i kulturnim okruženjima). Otkriva ulogu stvaralačkog i inovativnog djelovanja u razvoju različitih aspekata društva (kultura, obrazovanje, ekonomija, i dr.), preko likovnog/vizuelnog izražavanja. Učenik/ica propituje utjecaj popularne kulture na oblikovanje vlastitih stavova i identiteta, te u odnosu na to oblikuje kritički stav prema vizuelnoj okolini (vizuelne komunikacije, dizajn i

primijenjena umjetnost, fotografija, komunikacijska tehnologija, i dr.). Likovnim/vizuelnim izražavanjem i istraživanjem učenik/ica istražuje likovni govor različitih kultura, u svrhu razumijevanja vlastitog kulturnog identiteta i drugih kultura (značenje boja, oblika, simbola i tendencija u različitim kulturama), te generalno prihvatanja različitosti kao društvenog kapitala. Preporučuje se organiziranje različitih nastavnih aktivnosti za učenike u prostoru muzeja ili galerije, uključenoje u različite vrste radionica, osmišljavanje i izvedba projekata u saradnji sa umjetnicima, posjete umjetničkome ateljeu, arhitektonskome ili dizajnerskom studiju.

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Historija/Povijest i Geografijom/zemljopis** (zavisnost likovnih/umjetničkih epoha o historijskim faktorima, te društvenim i geografskim kontekstima), **Muzička/Glazbena kultura** (razvoj umjetnosti, ilustracija poslušnog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezik i književnost** (razvoj umjetnosti, ilustracija pročitane knjige - nevizuelni motiv), **Informatika** (upotreba kompjuterskih programa u svrhu likovnog/vizuelnog oblikovanja i prezentacije istraživačkog rada), **Matematika** (istraživanje geometrijskih i proporcijских odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te razvijanje osjećaja za prostorne relacije), **Tehnička kultura** (piktogrami i saobraćajni znakovi), **Fizika** (zakone rasprostiranja, loma i odbijanja svjetlosti);

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Ostvaruje se kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem na aktivno likovno izražavanje uz integriranje umjetničkih i estetičkih zakonitosti. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Poticati razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja preko kontinuirane komunikacije sa reprezentativnim likovno/vizuelnih sadržajem, analizom i vrednovanjem različitih stavova o ulozi likovne/vizuelne umjetnosti u životu čovjeka. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja, podrška radoznalosti-želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Razvija se preko dubljeg upoznavanja raznorodnih kulturnih događaja i dostignuća, te kultiviranja estetskog senzibiliteta i izgradnje kriterija za vrednovanje umjetničkih djela. Na fonu navedenog značajno je kod učenika/ica poticati razvoj kritičkog (divergentnog) mišljenja i izbjegavati stereotip kod odabira umjetničkih djela, te graditi pozitivan odnos prema vlastitom nacionalnom i kulturnom identitetu, ali i prema drugim kulturama svijeta. Također, važno je poticati učenike/ice na uvažavanje i uživanje u likovnim izlozbama i postavkama.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija: Razvija se preko upoznavanja sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija. Također, preko prepoznavanja vlastitih jakih i slabih strana, te rada u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Razvija se preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja različitosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminišu se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica.

Učiti kako se uči: Poticati učenike/ice da kroz samostalni rad ili rad u grupi razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljavanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, da u odgojno-obrazovnom

procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije), gdje se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja. Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti i dosljednosti.

Kompetencije u nauci i tehnologiji: Mogućnosti razvoja preko razumijevanja tendencija digitalnog doba i njihovog uticaja na finalnu formu umjetničkog djela. Organizacija nastavnih aktivnosti treba da bude prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te da omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). Razvijanje razumijevanja odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu i kulturi.

Matematička kompetencija: Poticati njen razvoj preko istraživanja geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije. Također, sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija: Mogućnosti razvoja uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja umjetničkih djela. Važno je poticati učenika/icu na kritičku procjenu vlastitog likovnog djela i likovnih ostvarenja drugih, te na argumentovano interpretiranje različitih likovnih sadržaja i iznošenje svojih zapažanja, a da pri tome uvažava ostale sagovornike/ice u komunikacijskom procesu. Poticati učenike/ice na konstruktivan i kritički dijalog, te kritičko ocjenjivanje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna i informatička kompetencija: Razvija se preko upotrebe kompjuterskih programa za likovno oblikovanje i stvaralačkog procesa, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu će imati značajne implikacije na razvoj kritičkog i kreativnog (divergentnog) mišljenja kod učenika/ice. Vizuelna, auditivna i taktilno-kinestetička percepcija se dopunski razvija preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija.

- Srednje
- I

Godine učenja i podučavanja predmeta: 2

A Stvaralaštvo i produkcija	B Promišljanje i refleksija	C Estetika, konstrukcija, funkcija	Metodičke smjernice – I i II razred gimnazije – opći smjer
A.I.1	B.I.1	C.I.1	.I.1
A.I.2	B.I.2	C.I.2	
A.I.3	B.I.3	C.I.3	

A	A.I.1	A.I.2	A.I.3
Stvaralaštvo i produkcija	<p>Komponenta: Osnovna izražajna sredstva i principi likovne umjetnosti</p> <p>UMP-1.1.1 Analizira osnovna izražajna sredstva i principe u vlastitom i tuđem stvaralaštvu te umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.1.2 Procjenjuje i uspoređuje likovne principe u svom okruženju.</p> <p>UMP-1.1.3 Likovno oblikuje cjeline polazeći od likovnih principa.</p>	<p>Komponenta: Likovni mediji i tehnike</p> <p>UMP-1.2.1 Istražuje različite likovne medije, tehnike i alate u vlastitom likovnom/vizuelnom izražavanju i umjetničkim djelima.</p> <p>UMP-1.2.3 Povezuje stečeno iskustvo i vještine sa znanjem iz drugih oblasti i u vlastitom životu.</p>	<p>Komponenta: Stvaralački/istraživački proces</p> <p>UMP-1.3.1 Kreira idejna rješenja i inovacije.</p> <p>UMP-1.3.2 Procjenjuje i primjenjuje faze radnog (stvaralačkog i istraživačkog) procesa.</p> <p>UMP-1.3.3 Stvara kreacije i rekonponuje.</p>
	UMP-1.1.1 UMP-1.1.2 UMP-1.1.3	UMP-1.2.1 UMP-1.2.3	UMP-1.3.1 UMP-1.3.2 UMP-1.3.3

UMP-1.1.1.1 Daje kritički osvrt na izražajna sredstva i principe likovne forme u njemu/njoj poznatim umjetničkim djelima.

UMP-1.1.2.1 Funkcionalno i estetski primjenjuje usvojeno znanje o likovnim principima na primjerima u neposrednom okruženju.

UMP-1.1.3.1 Stvara nove likovne cjelina polazeći od razumijevanja jedinstva likovnih elemenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica odgovara likovnim/vizuelnim i verbalnim izražavanjem na raznorodne poticaje, kao što su: vlastiti sadržaj (osjećanja, misli, iskustva, stavovi i vrijednosti), sadržaj likovne/vizualne umjetnosti i drugih umjetničkih područja, te na sadržaj iz svakodnevnoga života i bliže okoline. Učenik/ica se upoznaje i služi nekima od predloženih umjetničkih praksi i/ili koncepata. Ponavljanje i integriranje likovnih pojmova koji su usvojeni tokom devet razreda osnovne škole.

UMP-1.2.1.1 Kritički prosuđuje međuodnos likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu/njoj poznatih i novih umjetničkih djela te u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-1.2.1.2 Obrazlaže međuodnos likovnih medija, tehnika i alata te formalnih obilježja na primjerima njemu/njoj poznatih i novih umjetničkih djela.

UMP-1.2.3.1 Povezuje usvojeno znanje o likovnim medijima, tehnikama i alatima s vlastitim iskustvom.

KLJUČNI SADRŽAJI

Učenik/ica koristi neke od predloženih likovnih medija i tehnika: Crtačke tehnike (olovka, ugljen, kreda, flomaster, tuš, pero, kist, lavirani tuš), slikarske tehnike (akvarel, gvaš, tempere, pastel, flomasteri, kolaž-papir, kolaž iz časopisa), prostorno-plastičke tehnike (glina, glinamol, papir-plastika, ambalaža i drugi materijali, aluminijska folija, kaširani papir/papier mâché, žica, i dr.), skulptura u proširenom polju, grafičke tehnike (monotipija, linorez), upotreba programa za montažu filma, obradu fotografija (promjena kontrasta, formata, rekonponiranje, fotomontaža) i izradu ilustracija, ulična umjetnost (upotreba prikladnih tehnika) i proširene medije.

UMP-1.3.1.1 Izražava vlastita uvjerenja kroz umjetničku praksu, likovna rješenja i inovacije.

UMP-1.3.2.1 Daje kritički osvrt na faze stvaralačkog i istraživačkog procesa.

UMP-1.3.3.1 Reinterpretira ideju umjetničkih djela, kroz vlastite kreacije i rekompozicije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Likovnim rekonstrukcijama i reinterpretacijama djela učenik/ica u vlastitim rješenjima oponaša one umjetničke prakse koje su ključne za dublje razumijevanje pojedinoga umjetničkog djela, te za uočavanje likovnih metoda i mehanizama u prenošenju poruke. Učenika/icu poticati da izrazi vlastite ideje i uvjerenja likovnim/vizuelnim izražavanjem.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da organizira raznorodne nastavne aktivnosti koje će biti stvarni poticaj za razvoj učeničke ličnosti. U sklopu umjetničko-istraživačkog rada odjeljenje je poželjno dijeliti na grupe, koje će u svom istraživačkom i/ili likovnom radu, istraživati likovne karakteristike i tendencije pojedinih umjetničkih epoha. Važno je osigurati da učenici/ice imaju slobodu odabira medija u kojem će da realiziraju istraživački rad (tekst, plakat, maketa, fotografija, video, portfolio ili e-portfolio, prezentacija, izrada web stranice, virtualna galerija, likovni rad, vizuelna interpretacija i rekonstrukcija, i dr.), dok se kompleksnija istraživanje više problema mogu ujediniti u projekt.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

U svrhu ostvarivanja predviđenih ishoda, važno je poticati učenike/ice da samostalno vrše odabir likovnih medija i tehnika uz pomoć kojih će se u stvaralačkom procesu izražavati, dok nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku. Obzirom na moguća ograničenja dostupne tehnologije, učenici/ice mogu raditi u paru ili grupi te se zajednički služiti dostupnom tehnologijom.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Likovne rekonstrukcije i reinterpretacije osigurati će učeniku/ici dublje razumijevanje umjetničkih praksi i stvaralačkog/istraživačkog procesa (rekomponiranje umjetničkoga djela preoblikovanjem i reorganizacijom njegovih dijelova; redefiniranje umjetničkoga djela intervencijama na reprodukciji i/ili promjenama konteksta; reinterpretaciju stvaralačkoga procesa istraživanjem tragova fizičkih aktivnosti umjetnika u materijalu). Nastavnik/ica treba osmisliti aktivnosti s umjetničkim djelima u obliku funkcionalnih igara kojima se interpretira logika nastanka djela.

B
Promišljanje i
refleksija

B.1.1

Komponenta: Vizuelno mišljenje i pismenost

UMP-2.1.1 Posmatra i percipira, istraživački, različite vizuelne i likovne sadržaje.

UMP-2.1.2 Koristi vizuelni jezik u vlastitom likovnom i verbalnom izražavanju.

UMP-2.1.3 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnom životu.

[UMP-2.1.1](#) [UMP-2.1.2](#) [UMP-2.1.3](#)

B.1.2

Komponenta: Znanje o umjetnosti

UMP-2.2.1 Istražuje djela i različite vrste likovnih i vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.2 Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-umjetničkih institucija.

UMP-2.2.3 Analizira kako različiti konteksti utiču na likovnu umjetnost (stilske karakteristike).

UMP-2.2.4 Primjenjuje znanje o teoriji umjetnosti u istraživanju umjetničkih djela.

[UMP-2.2.1](#) [UMP-2.2.2](#) [UMP-2.2.3](#) [UMP-2.2.4](#)

B.1.3

Komponenta: Doživljaj, analiza djela i kritički osvrt

UMP-2.3.1 Analizira umjetnička djela/vlastiti i tuđi stvaralački/istraživački rad donoseći vlastiti kritički stav.

UMP-2.3.4 Analizira primjere kulturne baštine u BiH te kritički procjenjuje važnost njenog očuvanja.

UMP-2.3.5 Donosi kritički sud o kulturno-umjetničkim događajima.

[UMP-2.3.1](#) [UMP-2.3.4](#) [UMP-2.3.5](#)

UMP-2.1.1.1 Istraživački posmatra i opaža različite vizuelne i likovne sadržaje.

UMP-2.1.2.1 Primjenjuje vizuelni/likovni jezik pri analizi i interpretaciji vlastitog i tuđeg stvaralaštva.

UMP-2.1.3.1 Primjenjuje vlastitu vizuelnu pismenost u svakodnevnim situacijama, te kao sredstvo što kvalitetnije integracije u savremeno društvo.

UMP-2.2.1.1 Interpretira različite oblike likovnih i vizualnih umjetnosti.

UMP-2.2.1.2 Kritički vrednuje različite forme likovnih i vizuelnih umjetnosti.

UMP-2.2.2.1 Kritički vrednuje ulogu različitih kulturno - umjetničkih institucija u društvu.

UMP-2.2.3.1 Analizira glavne stilske karakteristike na njemu/njoj poznatim i novim umjetničkim djelima.

UMP-2.2.3.2 Daje kritički osvrt na međuodnos između različitih konteksta i stilova umjetničkih djela.

UMP-2.2.4.1 Znanje o teoriji umjetnosti primjenjuje u istraživanju umjetničkih djela.

UMP-2.3.1.1 Odabire tipove analiza u svrhu izražavanja kritičkog stava o djelu te argumentuje odabir odgovarajuće vrste analize u interpretaciji likovnog djela.

UMP-2.3.1.2 Daje kritički osvrt na vlastiti i tuđi rad te ga argumentovano vrednuje po zadanim kriterijima.

UMP-2.3.1.3 Daje kritički osvrt, uspoređujući likovna djela i vizuelne pojave iz neposrednog okruženja.

UMP-2.3.1.4 Primjenjuje znanja o historijsko-umjetničkoj analizi te uspostavlja kvalitativne odnose.

UMP-2.3.4.1 Kritički procjenjuje važnost kulturne baštine u BiH na temelju analize pojedinih primjera iz neposrednog iskustva.

UMP-2.3.4.2 Predlaže vlastita rješenja zaštite kulturne baštine u BiH.

UMP-2.3.5.1 Daje kritički osvrt na odabrani kulturni događaj potkrjepljujući argumentima važnost toga događaja za njega/nju, kao i za širu zajednicu.

UMP-2.3.5.2 Sudjeluje aktivno u kulturno-umjetničkome životu lokalne zajednice.

KLJUČNI SADRŽAJI

Preko likovnih fenomena u određenim epohama te značajnih predstavnika/ica i njihovih djela, poticati razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, kreativnog (divergentnog) i kritičkog mišljenja. Sposobnost razumijevanja i koncipiranja slikovnih poruka, odnosno razvijanje vizuelne pismenosti poticati preko reprezentativnih primjera svjetske i nacionalne kulturno-umjetničke baštine, te različitih primjera umjetničkog izražavanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Organizacija raznorodnih nastavnih i vannastavnih aktivnosti, te uključivanje učenika/ica u muzejske i galerijske programe će podržati ostvarivanje ishoda. Nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku u tumačenju elemenata likovnog/vizuelnog jezika, izražajnih sredstava likovnog govora, otkrivanju skrivenog, dubljeg sadržaja odabranih umjetničkih djela. Podrška se prvenstveno treba ogledati u verbalnoj interpretaciji zasnovanoj na metodi strukturalne analize.

KLJUČNI SADRŽAJI

Preko likovnih fenomena u određenim civilizacijskim epohama te značajnih predstavnika/ica i njihovih djela (Prahistorija/Prapovijest; Stari vijek; Srednji vijek; Novi vijek; Moderna umjetnost; Postmoderna i savremena umjetnost), poticati razvijanje sposobnosti posmatranja, uočavanja, zaključivanja, kreativnog (divergentnog) i kritičkog mišljenja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Multikulturalnim i interkulturalnim pristupom učenike/ice potaknuti da preko svojih čula istražuju, analitički promišljaju, razvijaju kritičko mišljenje, stavove i vrijednosne sisteme. Nastavnik/ica treba da omogući pravovremenu podršku koja se ogleda na verbalnoj interpretaciji zasnovanoj na metodi strukturalne analize. Također, organizirati raznorodne nastavne i vannastavne aktivnosti, te učenike/ice uključiti u rad radionica u okviru muzejskih i galerijskih programa.

KLJUČNI SADRŽAJI

Relevantni primjeri domaće i internacionalne umjetničke - kulturne baštine, likovnih fenomena u određenim civilizacijskim epohama te značajnih predstavnika/ica i njihovih djela.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica autonomno osmišljava aktivnosti, bira podesne interaktivne metode učenja i interakcije sa umjetničkim djelima, usmjeravajući proces podučavanja na sticanje novih znanja i vještina koja se nadovezuju sa prethodno stečenim. U svrhu ostvarivanja zadanih ciljeva i ishoda učenja, odabira prikladne pristupe učenju i podučavanju, kao što su: saradničko učenje, iskustveno učenje, samostalno istraživanje, istraživanje u parovima i/ili grupama, prezentacija, e-učenje, terenska nastava, integrirana nastava, korelacije, projektna nastava i upotreba novomedijskih tehnologija. Nastavnik/ica primjere nacionalne baštine može obraditi na samom lokalitetu ili u prostoru muzejskih ustanova.

<p>C</p> <p>Estetika, konstrukcija, funkcija</p>	<p>C.I.1</p> <p>Komponenta: Aktivan odnos prema vizuelnoj okolini</p> <p>UMP-3.1.1 Istražuje prostor primjenjujući znanje o arhitektonskim djelima i urbanističkim cjelinama (u neposrednoj okolini).</p> <p>UMP-3.1.2 Utvrđuje važnost kvalitetnog oblikovanja i estetike upotrebni predmeta primjenjujući znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu.</p> <p>UMP-3.1.3 Analizira vizualne znakove primjenjujući znanje o vizuelnoj komunikaciji.</p>	<p>C.I.2</p> <p>Komponenta: Interakcija i komunikacija u umjetnosti</p> <p>UMP-3.2.1 Utvrđuje važnost likovne umjetnosti kao oblika komunikacije u vlastitom i tuđem stvaralaštvu.</p> <p>UMP-3.2.2 Analizira kako kreativni procesi, elementi umjetničkog djela, principi dizajna pridonose komuniciranju poruke umjetničkog djela.</p> <p>UMP-3.2.3 Istražuje različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje umjetničkih djela.</p>	<p>C.I.3</p> <p>Komponenta: Društvena uloga umjetnosti</p> <p>UMP-3.3.1 Utvrđuje važnost i ulogu likovne umjetnosti i umjetnika/ica u pojedinim društvima, kulturama, civilizacijama i vremenskim periodima.</p> <p>UMP-3.3.2 Daje kritički osvrt na međuiticaj likovne umjetnosti i društva.</p> <p>UMP-3.3.3 Utvrđuje važnost kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.</p>
--	---	--	---

[UMP-3.1.1](#) [UMP-3.1.2](#) [UMP-3.1.3](#)

[UMP-3.2.1](#) [UMP-3.2.2](#) [UMP-3.2.3](#)

[UMP-3.3.1](#) [UMP-3.3.2](#) [UMP-3.3.3](#)

UMP-3.1.1.1 Istražuje neposredno prostor i na temelju vlastitog iskustva utvrđuje važnost međuodnosa funkcionalnosti i estetike u arhitekturi i urbanizmu, te primjenjuje iskustva u vlastitom stvaralaštvu i istraživačkom radu.

UMP-3.1.2.1 Daje kritički osvrt na međuodnos funkcionalnosti i estetike na njemu/njoj poznatim i odabranim primjerima upotrebnih predmeta.

UMP-3.1.2.2 Primjenjuje usvojeno znanje o primijenjenim umjetnostima i dizajnu u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.1.3.1 Procjenjuje ulogu vizualne komunikacije u medijima.

UMP-3.1.3.2 Demonstrira vlastito poznavanje medija.

UMP-3.1.3.3 Primjenjuje usvojeno znanje o vizualnim znakovima i vizuelnoj komunikaciji u vlastitom stvaralaštvu i istraživanjima.

KLJUČNI SADRŽAJI

Relevantni primjeri primijenjene umjetnosti i dizajna u civilizacijskim epohama, značajni predstavnici i njihova djela; Arhitektura i urbanizam u civilizacijskim epohama, značajni predstavnici i njihova djela.

UMP-3.2.1 Daje kritički osvrt o učinkovitosti likovnog komuniciranja u vlastitom stvaralaštvu.

UMP-3.2.2 Daje kritički osvrt na koji način elementi umjetničkog djela te njegove stilske i sadržajne karakteristike doprinose prenošenju/komuniciranju i razumijevanju poruke djela.

UMP-3.2.3 Istražuje na koji način različite likovne pojave i oblici likovnog stvaralaštva zahtijevaju različite kriterije za interpretaciju i vrednovanje.

KLJUČNI SADRŽAJI

Relevantni primjeri umjetničkih djela iz različitih historijskih perioda te raznorodne prakse savremenog umjetničkoga izražavanja.

UMP-3.3.1.1 Istražuje ulogu i značenje likovne umjetnosti i umjetnika/ica u pojedinim društvima i kulturama.

UMP-3.3.2.1 Daje kritički osvrt o uticaju historijskih i društvenih okolnosti na likovno stvaralaštvo na njemu/njoj poznatim i novim likovnim djelima.

UMP-3.3.3.1 Kritički vrednuje ulogu i značaj kulturno-umjetničke baštine u oblikovanju vlastitog identiteta.

KLJUČNI SADRŽAJI

Reprezentativni primjeri svjetske i nacionalne kulturno-umjetničke baštine, te umjetničkih djela koja su oblikovana u odnosu na historijski, društveni, geografski i umjetnički kontekst.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Nastavnik/ica treba da motivira i podstakne učenika/icu na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizuelne okoline sa kojom je povezan svakodnevnim aktivnostima i vlastitim iskustvom. Dakle da ukazuje na činjenicu da su likovno i vizuelno oblikovanje integralni dio životne zbilje, odnosno temeljni element u određivanju vizuelnog identiteta zajednice i da je prisutno u svim aspektima života. Važno je osigurati da učenici/ice imaju slobodu odabira medija u kojem će da realiziraju istraživački rad (tekst, plakat, maketa, fotografija, video, portfolio ili e-portfolio, prezentacija, izrada web stranice, virtualna galerija, likovni rad, vizuelna interpretacija i rekonstrukcija, i dr.), dok se kompleksnija istraživanje više problema mogu ujediniti u projekt.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Potrebno je osmišljenim nizom aktivnosti osigurati učeniku/ici neposredno iskustvo umjetničkoga djela u izvornom kontekstu ili u prostoru u kojemu je izloženo, te kontinuirano poticati kritički osvrt učenika/ice o učinkovitosti likovnog komuniciranja. Vodeći učenika/icu postupno kroz proces posmatranja i doživljaja, sagledavanja konteksta, interpretacije i vrednovanja, učenik/ica razvija kritički stav i osvještava vrijednost vlastitog doprinosa i mišljenja. Odgajanje opažaja i razvoj kritičkoga mišljenja kroz istraživačko posmatranje cilj je analize likovnoga djela.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Povezivanje ishoda sa svakodnevnim životom i okruženjem učenika/ica, uvjetuje da se materijali i izvori koji se koriste u odgojno-obrazovnom procesu didaktički prilagode, da budu povezani sa stvarnim situacijama, te da su zasnovani na relevantnim informacijama i poticajnim sadržajima. Važno je učenika/icu uputiti i omogućiti pristup bazama podataka, koje sadrže kvalitetne informacije i digitalne reprodukcije umjetničkih djela domaće i svjetske kulturne baštine. U odnosu na navedeno preporuča se upotreba relevantnih internetskih stranica, kao što su npr.: Visual Art Encyclopedia (<https://www.wikiart.org>), stranice domaćih i internacionalnih muzeja i galerija koje omogućavaju interaktivno istraživanje i virtualnu posjetu, te digitalne reprodukcije umjetničkih djela u visokoj rezoluciji.

Metodičke
smjernice – I i
II razred
gimnazije –
opći smjer

.I.1

Metodičke smjernice za ostvarenje ishoda ili efikasnog učenja i podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Učenje i podučavanje na predmetu Likovna kultura u 1. i 2. razredu gimnazije (opći smjer) se može organizirati kroz niz većih ili manjih tematskih cjelina. Likovnim/vizuelnim izražavanjem i istraživanjem učenik/ica istražuje likovni govor različitih kultura, u svrhu razumijevanja vlastitog kulturnog identiteta i drugih kultura (značenje boja, oblika, simbola i tendencija u različitim kulturama), te generalno prihvatanja različitosti kao društvenog kapitala. Nastavnik/ica tumači elemente likovnog/vizuelnog jezika i izražajna sredstva likovnog govora, osvještava skriveni, dublji sadržaj odabranih likovnih/umjetničkih djela verbalnom interpretacijom zasnovanom na metodi strukturalne analize. Otkriva ulogu stvaralačkog i inovativnog djelovanja u razvoju različitih aspekata društva (kultura, obrazovanje, ekonomija, i dr.), preko likovnog/vizuelnog izražavanja. Također, ukazuje na činjenicu da je likovno/vizuelno oblikovanje sastavni dio života

svakog pojedinca i zajednice (dizajn, primijenjena umjetnost, vizuelne komunikacije, pozorište-scenografija, spomenici, muzeji, galerije, raznorodne izložbe, ulična umjetnost, i dr.).

Postavljeni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih sadržaja i pojmova. Međupredmetne korelacije su ostvarive sa: **Historija/Povijest** (zavisnost likovnih/umjetničkih epoha o historijskim faktorima i društvenim kontekstima), **Muzička/Glazbena kultura** (razvoj umjetnosti, ilustracija poslušnog djela - nevizuelni motiv), **BHS jezik i književnost**(razvoj umjetnosti, ilustracija pročitane knjige - nevizuelni motiv), **Informatika** (upotreba kompjuterskih programa u svrhu likovnog/vizuelnog oblikovanja i prezentacije istraživačkog rada), **Matematika** (istraživanje geometrijskih i proporcijских odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te razvijanje osjećaja za prostorne relacije).

Mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kreativno-produktivna kompetencija: Ostvaruje se kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem na aktivno likovno izražavanje uz integriranje umjetničkih i estetičkih zakonitosti. Razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih. Poticati razvijanje kreativnog (divergentnog) mišljenja preko kontinuirane komunikacije sa reprezentativnim likovno/vizuelnih sadržajem, analizom i vrednovanjem različitih stavova o ulozi likovne/vizuelne umjetnosti u životu čovjeka. Razvijanje kompleksnog mišljenja: sažimanje, generaliziranje, analiza, sinteza, vrednovanje. Razvijanje kreativnosti i potrebe za izražavanje. Proizvodnja i povezivanje različitih ideja, podrška radoznalosti-želji za novim znanjima - omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija.

Kulturna svijest i kulturno izražavanje: Razvija se preko dubljeg upoznavanja raznorodnih kulturnih događaja i dostignuća, te kultiviranja estetskog senzibiliteta i izgradnje kriterija za vrednovanje umjetničkih djela. Na fonu navedenog značajno je kod učenika/ica poticati razvoj kritičkog (divergentnog) mišljenja i izbjegavati stereotip kod odabira umjetničkih djela, te graditi pozitivan odnos prema vlastitom nacionalnom i kulturnom identitetu, ali i prema drugim kulturama svijeta. Također, važno je poticati učenike/ice na uvažavanje i uživanje u likovnim izložbama i postavkama.

Samoinicijativna i poduzetnička kompetencija: Razvija se preko upoznavanja sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija. Također, preko prepoznavanja vlastitih jakih i slabih strana, te rada u timovima na kooperativan i fleksibilan način.

Socijalna i građanska kompetencija: Razvija se preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja različitosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminiraju se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica.

Učiti kako se uči: Poticati učenike/ice da kroz samostalni rad ili rad u grupi razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljivanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, da u odgojno-obrazovnom procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije), gdje se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja. Upotreba različitih metoda i strategija učenja, razvijanje upornosti, razvijanje samomotivacije, samopouzdanja, sposobnost organizacije i uređivanje vlastitog učenja, razvijanje upornosti i dosljednosti.

Kompetencije u nauci i tehnologiji: Mogućnosti razvoja preko razumijevanja tendencija digitalnog doba i njihovog uticaja na finalnu formu umjetničkog djela. Organizacija nastavnih

aktivnosti treba da bude prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te da omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). Razvijanje razumijevanja odnosa između tehnologije i naučnog napretka, napretka u društvu i kulturi.

Matematička kompetencija: Poticati njen razvoj preko istraživanja geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije. Također, sposobnost i spremnost korištenja matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanja (modela) koji imaju univerzalnu primjenu kod objašnjavanja i opisivanja stvarnosti.

Jezičko-komunikacijska kompetencija: Mogućnosti razvoja uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja umjetničkih djela. Važno je poticati učenika/icu na kritičku procjenu vlastitog likovnog djela i likovnih ostvarenja drugih, te na argumentovano interpretiranje različitih likovnih sadržaja i iznošenje svojih zapažanja, a da pri tome uvažava ostale sagovornike/ice u komunikacijskom procesu. Poticati učenike/ice na konstruktivan i kritički dijalog, te kritičko ocjenjivanje komunikacije u različitim oblicima.

Digitalna i informatička kompetencija: Razvija se preko upotrebe kompjuterskih programa za likovno oblikovanje i stvaralačkog procesa, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) u nastavnom procesu će imati značajne implikacije na razvoj kritičkog i kreativnog (divergentnog) mišljenja kod učenika/ice. Vizuelna, auditivna i taktilno-kinestetička percepcija se dopunski razvija preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija.

Likovna kultura – Učenje i podučavanje

Nastava predmeta Likovna kultura zasniva se na podsticaju i mogućnostima dostizanja postavljenih ciljeva i ishoda učenja i podučavanja. Ostvarivanje se prvenstveno provodi *razvijanjem likovnih/vizuelnih izražajnih sposobnosti i znanja*. Učenje i podučavanje se temelji na svrhovitosti i dosljednosti sistema koji polazi od logičko-sadržajnih, pedagoških i psiholoških zakonitosti i principa učenja i podučavanja. Principi koji su zastupljeni i usmjereni na učenika su: princip konstrukcije, samoregulacije, kontekstualizacije, fleksibilnosti, te socijalne interakcije i inkluzivnosti. *Multikulturalnim i interkulturalnim pristupom likovnim/vizuelnim sadržajima* učenici/ice su potaknuti/e da preko svojih čula istražuju svoju okolinu i analitički promišljaju, *razvijaju kritičko mišljenje, stavove i vrijednosne sisteme*. Polazište i poveznica za sve odgojno-obrazovne ishode je oblast *Stvaralaštvo i produkcija*, te se njoj u svih devet razreda osnovne škole posvećuje najviše vremena. U srednjoj školi težište se prebacuje na odgojno-obrazovne ishode iz oblasti *Promišljanje i refleksija* i *Estetika, konstrukcija, funkcija*, koji vode ka razumijevanju *konteksta likovnog djela i uloge likovnog stvaralaštva u društvu*. *Razvijanju odgovornog odnosa prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine i savremenoj kulturnoj okolini*. Navedene oblasti djeluju kroz sinergiju, odnosno prepliću se i dopunjavaju u odnosu na zahtjeve pojedinih ishoda.

Nastava likovne kulture doprinosi cjelovitom razvoju učenika/ica, te njegovanju i poticanju razvoja tri osnovna područja ljudske osobnosti i aktivnosti: psihomotoričkog (djelatnoga), afektivnog (osjećajnoga) i kognitivnog (spoznajnoga). Proces učenja i podučavanja podstiče učenika/icu na samostalno i individualno likovno izražavanje, doprinosi razvijanju i bujanju učeničke kreativnosti, te stvara preduvjete za kritičko promatranje umjetničkih tvorevina i promišljanje o vlastitoj okolini. Vlastito stvaralačko/istraživačko iskustvo učenicima/cama omogućava razumijevanje i upoznavanje umjetničkih djela, te različitih autorskih intencija i interpretacija stvarnosti. Praktično i teorijsko upoznavanje različitih likovnih medija i tehnika i osnovnih izražajnih sredstava i principa likovne umjetnosti, *razvija likovnu/vizuelnu pismenost* i omogućava učenicima/cama fluentnost prilikom izražavanja ideja, misli, osjećaja, vrijednosti i stavova. Poticanjem na kontinuirano aktivno opažanje i analiziranje likovnih/vizuelnih djela, te korištenje različitih oblika analitičke i kritičke refleksije na vlastito i tuđe likovno djelovanje, odgaja se budućeg gledatelja/icu koji/a je osposobljen/a da izrazi argumentovane stavove o vizuelnom okruženju i likovnom stvaralaštvu.

Postavljeni dugoročni ishodi omogućavaju korelaciju sa drugim nastavnim predmetima i njihovim sadržajima, te doprinose dubljem razumijevanju određenih pojmova. *Jezičko-komunikacijska kompetencija* se razvija uz upotrebu likovnog/vizuelnog jezika i različitih komunikacijskih kanala, refleksijom i raspravom, te verbalizacijom zapaženih elemenata i čitanjem slojevitih značenja

umjetničkih djela. Istraživanjem geometrijskih i proporcijskih odnosa u vlastitim i tuđim umjetničkim djelima, te iskustvenim razvijanjem osjećaja za prostorne relacije, razvijaju se *matematičke kompetencije*. *Digitalne i informatičke kompetencije* (informaciona, medijska, tehnološka) učenici/ice razvijaju pri upotrebi kompjuterskih programa/softvera za likovno oblikovanje i stvaralački proces, te različitih medijskih tehnologija u svrhu prezentiranja znanja, aktivnosti i istraživačkog rada. Poticaj vizuelne, auditivne i taktilno-kinestetičke percepcije se ostvaruje preko direktne komunikacije sa umjetničkim djelima koja su kreirana uz pomoć novih tehnologija. *Kompetencija u nauci i tehnologiji* se ostvaruje i preko razumijevanja tendencija digitalnog doba i njihovog uticaja na formu umjetničkog djela. Organizacija učenja i podučavanja je prilagođena individualnim karakteristikama (fleksibilnost) učenika/ica te omogućava sintezu iskustava iz svakodnevnoga života, predznanja i znanja iz drugih nastavnih predmeta (interdisciplinarnost). *Učenici uče kako učiti*, razvijaju suodgovornosti za vlastito učenje, samoprocjenu i definiranje vlastitih ciljeva učenja, te sposobnosti popravljavanja i poboljšavanja (samoregulacija). Također, u odgojno-obrazovnom procesu uče od drugih učenika/ica (socijalne interakcije) gdje se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja. *Socijalna i građanska kompetencija* se ostvaruje preko kontinuiranog susreta sa kulturno-umjetničkom baštinom iz različitih društvenih konteksta i razumijevanjem različitih kulturnih obrazaca (kontekstualizacija). Razvijanjem pozitivnog odnosa i stava kod učenika/ica prema individualnim razlikama svakoga pojedinca i razumijevanja raznolikosti društvenih skupina (inkluzivnost), eliminiraju se predrasude i različiti oblici diskriminacije. Potiče se razvoj empatije, izgradnja vlastitoga sistema vrijednosti, doprinosi se ličnom i socijalnom razvoju učenika/ica. *Kulturna svijest i kulturno izražavanje* se ostvaruje i preko upoznavanja različitih kulturnih dostignuća, razvijanja osjećaja za estetski lijepo u umjetničkim djelima, vrednovanjima umjetničkog rada i kulturnih događaja. Razvijanjem i kultiviranjem imanentne učeničke osobine tj. kreativnosti, te poticajem likovnog izražavanja uz integriranje estetskih vrijednosti, ostvaruje se *kreativno-produktivna kompetencija*. Upoznavanje sa mogućnostima upotrebe kreativnih potencijala, stečenih znanja i vještina, te njihove nužnosti u velikom broju profesija razvija kod učenika/ica *samoinicijativnu i poduzetničku kompetenciju*.

Uloga nastavnika/ice je od velikog značaja, jer svojim strukturiranim i interaktivnim vođenjem odgojno-obrazovnoga procesa na predmetu Likovna kultura pomaže učenicima/cama u razvoju vještina samoregulacije. Potiče ih na aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, na razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja, na procjenjivanje i vrednovanje, samoprocjenjivanje i vršnjačko vrednovanje te na refleksiju o procesu učenja. Preko navedenog učenici/ice razvijaju metakognitivne sposobnosti koje su glavna pretpostavka za cjeloživotno učenje. Nastavnik/ica uvažava individualnost svakoga učenika/ice, njegove/njene potrebe, mogućnosti i afinitete, te stil učenja i izražavanja. Proces učenja i poučavanja prilagođen je svakomu učeniku/ici, na način da učenik/ica razumije svrhu svih aktivnosti i sadržaja, te je usmjeren ka osiguravanju inkluzivnosti u nastavnom procesu. Zadovoljavanje odgojno-obrazovnih potreba učenika/ica sa teškoćama i onih

koji su nadareni, svakako implicira fleksibilno korištenje vremena, individualizaciju i diferencijaciju. Proces učenja i podučavanja oblikuje se na način da svim učenicima/cama omogući ostvarenje njihovih potencijala. Kvalitetna saradnja sa roditeljima, razgovor i propitivanje afiniteta učenika/ica o sadržajima i konceptima koji će biti integralni dio programa, će doprinijeti formuliranju smjernica za ostvarivanje postavljenih odgojno-obrazovnih ishoda. U suradnji sa svojim učenicima/cama nastavnik/ica modelira nastavni proces i njegove pojedine faze. Nastavnik/ica ima ulogu medijatora/ice, koji/a organizira nastavni proces tako da jasno izrazi ciljeve, te učenike/ice potiče na samostalno otkrivanje likovnih problema uz strukturirana uputstva za sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu. Doprinosi stvaranju atmosfere povjerenja i pozitivnog okruženja za učenje, koje oslobađa učenika/icu u iznošenju vlastitih prijedloga i rješenja, te potiče kvalitetne međuljudske odnose i razvoj artikuliranog ponašanja u skladu sa društveno prihvaćenim normama.

Nastavnik/ica autonomno osmišljava aktivnosti, bira podesne interaktivne metode učenja i interakcije sa umjetničkim djelima, usmjeravajući proces podučavanja na sticanje novih znanja i vještina koja se nadovezuju sa prethodno stečenim. Nastavnik/ica odabira relevantne primjere umjetničkih djela domaće i internacionalne kulturne baštine, preko kojih obogaćuje sadržaj nastave, dok te kulturološke razlike interpretira na način njihove implementacije u svakodnevne situacije. U svrhu ostvarivanja zadanih ciljeva i ishoda učenja, odabira prikladne pristupe učenju i podučavanju, kao što su: saradničko učenje, iskustveno učenje, samostalno istraživanje, istraživanje u parovima i/ili grupama, prezentacija, e-učenje, terenska nastava, integrirana nastava, korelacije, projektna nastava i upotreba novomedijskih tehnologija. Uloga nastavnika/ice je da motivira i podstakne učenika/icu na kontinuirano upoznavanje i istraživanje svoje likovne/vizuelne okoline sa kojom je povezan svakodnevnim aktivnostima i vlastitim iskustvom. Dakle, uloga nastavnika/ice je da ukazuje na činjenicu da su likovno i vizuelno oblikovanje integralni dio životne zbilje, odnosno temeljni element u određivanju vizuelnog identiteta zajednice i da je prisutno u svim aspektima života.

U svrhu ostvarivanja postavljenih ishoda učenja, nužno je u odgojno-obrazovnom procesu predmeta Likovna kultura formirati grupe učenika/ica u odnosu na prirodu i vrstu zadatka i/ili likovne aktivnosti i mjesta izvođenja učenja i podučavanja. Formiranjem grupa se naglašava uloga međuvršnjačkog učenja i vrši poticaj razvoja individualnih interesa i sposobnosti kod učenika/ica. Učenike/ice treba grupirati fleksibilno i dinamično, sa čestim izmjenama u odnosu na udruživanja i umrežavanja. Nastavnik/ica treba povesti računa o specifičnostima svakog razreda i odjeljenja, grupe i para. Dakle, treba dobro poznavati učeničke individualne potrebe, interese, mogućnosti, različitosti i stilove učenja. Pravilno praćenje napretka i rada u grupi ili paru, je moguće ako nastavnik/ica pažljivo osmisli, pripremi i detaljno dogovori sa učenikom/icom njegovu/njenu ulogu. Pored redovnih nastavnih aktivnosti i sadržaja, potrebno je organizirati aktivnosti u okviru likovne sekcije i u različitim vrstama projekata, te na taj način osigurati produbljivanje znanja i interesa kod onih učenika/ica koji/e imaju izražen interes za likovnu kulturu i umjetnost. U odnosu na stvaralački

karakter učenja u okviru nastavnog predmeta Likovna kultura, od izuzetne važnosti je omogućiti učenicima prezentaciju ostvarenih rezultata izvan učionice. Realizacija učeničkih izložbi (u realnom ili virtuelnom prostoru) će doprinijeti razvoju samopouzdanja kod učenika/ica i mogućnostima dodatnog vrednovanja vlastitoga rada u širem kontekstu. Različitim stvaralačkim aktivnostima kontinuirano poticati učenike/ice na sudjelovanje u oblikovanju vizuelnog identiteta škole i promociji rada škole u užoj ili široj društvenoj zajednici. Dopunske aktivnosti se ogledaju u izradi vizuelnog identiteta škole, izložbi likovnih/vizuelnih radova učenika/ica, scenografije i rekvizita za školske predstave i priredbe, te oblikovanju školskog časopisa i sadržaja školskih aktivnosti za društvene mreže i web stranicu škole. Navedene aktivnosti potrebno je predvidjeti detaljnim planiranjem i osigurati materijalne uvjete za njihovo provođenje.

Povezivanje ishoda sa svakodnevnim životom i okruženjem učenika/ica, uvjetuje da se materijali i izvori koji se koriste u odgojno-obrazovnom procesu didaktički prilagode, da budu povezani sa stvarnim situacijama, te da su zasnovani na relevantnim informacijama i poticajnim sadržajima. U procesu učenja i podučavanja važno je učenika/icu uputiti i omogućiti pristup bazama podataka, koje sadrže kvalitetne informacije i digitalne reprodukcije umjetničkih djela domaće i svjetske kulturne baštine. U odnosu na navedeno preporuča se upotreba relevantnih internetskih stranica, kao što su npr.: Visual Art Encyclopedia (<https://www.wikiart.org>), stranica domaćih i internacionalnih muzeja i galerija koje omogućavaju interaktivno istraživanje i virtuelnu posjetu, te digitalne reprodukcije umjetničkih djela u visokoj rezoluciji. Značajno je osigurati multimedijски i štampani materijal za kvalitetnu realizaciju likovnih vježbi i uradaka, te procijeniti koji alati, tehnike i mediji su najprikladniji i najučinkovitiji za postizanje zadanih ciljeva i ishoda učenja. Značajan izvor informacija su svakako i udžbenici za svaku nastavnu godinu, bilo da su u štampanom obliku ili digitalnom formatu. Izvori i materijali za alternativne oblike učenja i podučavanja, kao što su: izborna nastava, sekcija i izvannastavne aktivnosti, se osmišljavaju u saradnji sa učenicima/cama i prilagođavaju u odnosu na njihove iskazane afinitete.

Preduvjet za provođenje cjelovite aktivnosti i sadržaja u učenju i podučavanju nastavnog predmeta Likovna kultura, jeste specijalizirana učionica za Likovnu kulturu. Učionica prije svega treba da bude oblikovana prema ergonomskim zakonitostima, dok su osnove opremljenosti učionice za Likovnu kulturu date u nastavku: adekvatno i kontrolirano osvjetljenje (mogućnost zamračenja učionice), umivaonik i pristup tekućoj vodi u samoj učionici, stolovi prilagodljive visine i nagiba ploče, kompjuter sa internetskom vezom i svim softverima koji su podesni za likovno oblikovanje, projektor visoke rezolucije sa kvalitetnim i neizmijenjenim reprodukcijama boja i proporcija, projekcijsko platno za reprodukciju velikog formata, audiooprema, fotografski aparat i prostor za čuvanje učeničkih radova (likovnih radova, mapa, istraživačkih radova). Elektroničku opremu u učionici potrebno je redovno obnavljati/nadograđivati sa novim audiovizualnim multimedijским tehnologijama i kompjuterskim programima/softverima za likovno/vizuelno oblikovanje, kao što su: softveri za obradu fotografija, montažu kratkog video rada i/ili filma, za kreiranje ilustracija i plakata.

Pored ovako specijalizirane učionice, poželjna okruženja za izvođenje učenja i podučavanja su galerije i muzeji, umjetnička djela u javnom prostoru (spomenici, skulpture, instalativne forme, murali i dr.), arhitektonski objekti, arheološki lokaliteti i urbanistički prostor. Svrha učenja i podučavanja u alternativnim prostorima je od velike koristi za učenika/icu, koji/a uspostavlja neposredan odnos sa umjetničkim djelima, upoznaje se sa aktivnostima i radom kulturnih ustanova i udruženja, te postaje aktivni/a učesnik/ica kulturnoga života svoga grada.

Likovna kultura – Vrednovanje i ocjenjivanje

Vrednovanje u okviru predmeta Likovna kultura osigurava stalno praćenje ostvarivanja postavljenih ciljeva učenja i podučavanja i odgojno-obrazovnih ishoda. Vrednovanje ne obuhvata samo konačno ocjenjivanje učeničkog postignuća, već se prilikom vrednovanja učenja i podučavanja pristupa praćenju, prikupljanju i analiziranju podataka o učenju i aktivnostima učenika/ica tokom cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa. Ova vrsta podataka odnosno povratne informacije služi učeniku/ici da izvrši uvid u sadržaj sa kojim je imao/la poteškoće i popravi način vlastitog rada, te nastavniku/ici da korigira i unaprijedi način podučavanja u svrhu njegove efikasnosti. Cjelokupan proces učenja i podučavanja se temelji na jasnim povratnim informacijama i obrazloženjima, te kontinuiranim kraćim provjerama znanja kako bi se učeniku/ici pomoglo da što bolje napreduje. U svrhu osiguravanja navedenog nužno je sa učenicima/icama kontinuirano graditi atmosferu povjerenja i saradnje, u kojoj će učenici/ice slobodno raspravljati o vlastitim postignućima te posljedično biti intrinzično motivirani za daljnje učenje.

Integralni dio procesa učenja i podučavanja su tri vrste vrednovanja, koje se provode tokom cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa. Prva vrsta je *Vrednovanje za učenje*, koje rezultira kvalitativnom povratnom informacijom kojoj je svrha unapređivanje trenutnog procesa učenja i podučavanja i planiranje budućeg. *Vrednovanje za učenje* je formativnog karaktera, te se ne iskazuje brojčanom ocjenom. Zasniva se na praćenju od strane nastavnika/ice (učeničkog prolaska kroz stvaralački proces i analizu radova; učeničke likovne aktivnosti i refleksije; sposobnost analize i sinteze; sposobnost stvaranja novih ideja, otkrivanja i rješavanja problema te donošenja odluka; primjenjivanju dogovorenih kriterija vrednovanja u različitim etapama izrade likovnog rada; istraživačke vještine; sposobnost prikupljanja i analize informacija iz različitih izvora; sposobnost kritike i samokritike), te opažanju ponašanja učenika/ica tokom individualnog rada i rada u parovima i/ili grupama i učeničke likovne mape/portfolio (likovni radovi, skice, bilješke o razvoju ideja, fotografije radova i dr.) koja može biti i u digitalnom formatu.

Uključivanje učenika/ica u proces vrednovanja omogućiti će učenje i razvoj metakognitivnih umijeća, te autonomno i samoregulirano učenje. *Vrednovanje kao učenje* se temelji na samovrednovanju i međuvršnjačkom vrednovanju (praćenje vlastitog stvaralačkog procesa i procesa drugih učenika/ica, analiza individualnih likovnih radova i grupnih projekata), prezentiranju vlastitih radova i sudjelovanju u izradi kriterija vrednovanja, te upotrebi različitih metoda (rasprave, umne mape, prezentacije, izlazne kartice, skale za procjenu razina primjene znanja i vještina tijekom stvaralačkog procesa, zadatke za primjenu znanja i vještina u novim situacijama, komparaciju procesa i radova).

Treća vrsta vrednovanja se fundira na sumativnom procjenjivanju nivoa postignuća učenika/ica nakon učenja i podučavanja, tokom procesa ili na kraju godine učenja i podučavanja, a iskazuje se ocjenom. *Vrednovanje naučenog* provodi se u skladu sa indikatorima (pokazateljima) ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, koji su raspoređeni po razredima u tri oblasti. Pritom treba voditi računa da su indikatori (pokazatelji) ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda ne mogu direktno primijeniti, obzirom da su isti pisani kao pokazatelji krajnjeg rezultata učenja i podučavanja u okviru jednog razreda, a ne u trenutku vrednovanja. Nastavnik/ica prilikom osmišljavanja načina vrednovanja odnosno tehnika i alata vrednovanja se orijentira ka odgojno-obrazovnim ishodima i indikatorima usvojenosti koje u određenom trenutku ispituju. Preporuča se upotreba različitih pristupa i načina vrednovanja, gdje je važno voditi računa o njihovoj primjerenosti u odnosu na određene ishode. Moguće je vrednovati pojedine ishode, grupu ishoda unutar iste oblasti ili kombinaciju ishoda iz više oblasti. Sumativna procjena se može temeljiti na primjeni jedne metode vrednovanja i na kombinaciji više metoda vrednovanja. Prikladni načini vrednovanja u svjetlu postavljenih ciljeva i ishoda učenja i podučavanja, mogu biti: pismena provjera primjene znanja i vještina (esejski i zadaci višestrukog izbora), usmeno ispitivanje primjene znanja i vještina (forma kratkih odgovora), opažanje procesa istraživačkog rada i njegovog ostvarenja u nekom mediju (istraživački projekti), analiza rezultata istraživačkog rada, procjena argumentiranja u raspravama u kojima učenik/ica sudjeluje, analiza eseja i različitih likovnih/vizuelnih uradaka (studija slučaja), eksperimenti, dizajniranje web-stranica, izrada scenografije, izrada animiranog filma, projektni zadaci, grafički prikaz gradiva i dr. Također, u svrhu vrednovanja mogu se koristiti podesni informacijsko-komunikacijski alati kao što su: kvizovi, križaljke, alati za stvaranje učeničkih digitalnih mapa (e-portfolio), digitalni radni listići, obrasci u obliku anketa, jednostavnih testova i upitnika, programi za objedinjavanje etapa istraživačkog rada u digitalnom okruženju i dr.

Polazište i poveznica za vrednovanje svih odgojno-obrazovnih ishoda je oblast *Stvaralaštvo i produkcija*. Ova oblast uvodi dva ključna elementa vrednovanja, a to su: stvaralaštvo (stvaralački proces) i produkcija (manipulacija likovnim izražajnim sredstvima, tehnikama, medijima u svrhu realizacije/otjelovljenja ideje u formu – likovni i vizuelni izraz). U osnovnoj školi težište procjene postignuća učenika/ica je vezano za vrednovanje ishoda iz ove oblasti, dok se ostvarivanje prvenstveno provodi *razvijanjem likovnih/vizuelnih izražajnih sposobnosti i znanja*. Etape i rezultate istraživačkoga rada koje je moguće vrednovati su date u nastavku: osmišljavanje koncepta istraživanja, istraživanje izvora, rad u pisanoj formi, te prezentacija likovnih/vizuelnih rješenja. Istraživački rad se može izvoditi u grupi, paru ili pojedinačno. Nastavnik/ica može vrednovati svaku etapu učenikovog rada ili njegov istraživački rad u cjelini, dok se u istraživanjima koja se izvode u grupi ili paru učenici/ice ocjenjuju pojedinačno ovisno o izvedenome segmentu istraživačkoga rada.

Odgojno-obrazovni ishodi iz oblasti *Promišljanje i refleksija* i *Estetika, konstrukcija, funkcija* se vrednuju integralno. Procjena postignuća učenika/ica se prvenstveno zasniva na sposobnosti primjene kritičkog mišljenja, stavova i vrijednosnih sistema kroz multikulturalni i interkulturalni

pristup likovnim/vizuelnim sadržajima, usvojenosti znanja i razumijevanja vezanog za *kontekst likovnog djela i ulogu likovnog stvaralaštva u društvu, te odgovornom odnosu prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine i savremenoj kulturnoj okolini*. U okviru ovih oblasti vrednuje se razumijevanje i primjena likovnoga jezika, sposobnost analize likovnoga djela, sposobnost izražavanja vlastitog kritičkog stava fundiranog na argumentiranom iznošenju mišljenja, predlaganje vlastitih likovnih/vizuelnih rješenja, razumijevanje umjetničkih djela i likovnih problema u odgovarajućemu kontekstu, smještanje djela u određeni stil/period (implicira poznavanje stilskih karakteristika), stvaranje različitih poveznica između nastanka umjetničkih djela i uticaja vremenskog konteksta na njihovu finalnu formu. U srednjoj školi težište procjene postignuća učenika/ica se prebacuje na vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda iz oblasti *Promišljanje i refleksija* i *Estetika, konstrukcija, funkcija*.

Elementi ocjenjivanja i vrednovanja u okviru razredne nastave

Stvaralaštvo/stvaralački proces: stvaranje udaljenih asocijacija, izbjegavanje šablonskih i stereotipnih prikaza, prepoznavanje ostvarenog i na temelju tog iskustva planira i poduzima sljedeće korake.

Produkcija: manipulacija likovnim izražajnim sredstvima, tehnikama, medijima u svrhu realizacije/otjelovljenja ideje u formu – likovni i vizuelni izraz (način i upotreba likovnog jezika, likovnih sredstava, tehnika i/ili medija; estetska osjetljivost, interpretacija teme ili motiva, uloženi trud, dosljednost u dovršavanju radova).

Promišljanje i refleksija i Estetika, konstrukcija, funkcija: sposobnosti primjene kritičkog mišljenja, stavova i vrijednosnih sistema kroz multikulturalni i interkulturalni pristup likovnim/vizuelnim sadržajima, usvojenosti znanja i razumijevanja vezanog za *kontekst likovnog djela i ulogu likovnog stvaralaštva u društvu, te odgovoran odnos prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine i savremenoj kulturnoj okolini* (opisivanje i uspoređivanje vlastitog likovnog/vizuelnog rada i rada drugih učenika/ica i umjetnika/ica, povezivanje umjetničkih djela sa određenim kontekstom, razumijevanje uloge likovnog stvaralaštva u društvu, interpretirane teme, likovni/vizuelni izraz u odnosu na kulturnu okolinu).

Preporuke za praćenje: likovni ili vizuelni rad, likovne zabilješke - skice - razrada izvedbenog procesa, motivacija, odgovoran pristup radu, samostalnost i samoinicijativnost u likovnom izražavanju, aktivno sudjelovanje u svim etapama učenja i podučavanja, komunikacija i saradničko učenje, uvažavanje i vrednovanje tuđega mišljenja, aktivnost u radu grupe i/ili u radu u paru, doprinos radu grupe, razgovor i diskusija.

Elementi ocjenjivanja i vrednovanja u okviru predmetne nastave (osnovna škola i gimnazija opći smjer)

Stvaralaštvo/stvaralački proces: artikulacija i razvijanje ideje, stvaranje originalnih idejnih rješenja, izbjegavanje šablonskih i stereotipnih prikaza, sposobnost improvizacije, poznavanje i primjena etapa kreativnoga procesa.

Produkcija: manipulacija likovnim izražajnim sredstvima, tehnikama, medijima u svrhu realizacije/otjelovljenja ideje u formu – likovni i vizuelni izraz (način i upotreba likovnog jezika, likovnih sredstava, tehnika i/ili medija, sposobnost improvizacije, estetska osjetljivost, interpretacija teme, način prikaza motiva, uloženi trud, dosljednost u dovršavanju radova).

Promišljanje i refleksija i Estetika, konstrukcija, funkcija: sposobnosti primjene kritičkog mišljenja, stavova i vrijednosnih sistema kroz multikulturalni i interkulturalni pristup likovnim/vizuelnim sadržajima, usvojenosti znanja i razumijevanja vezanog za *kontekst likovnog djela i ulogu likovnog stvaralaštva u društvu, te odgovoran odnos prema umjetničkoj baštini naroda Bosne i Hercegovine i savremenoj kulturnoj okolini* (refleksija i samorefleksija - na temelju tog iskustva planira i poduzima sljedeće korake, analizira i vrednuje stvaralački proces, analiza i vrednovanje vlastitog likovnog/vizuelnog rada i rada drugih učenika/ica i umjetnika/ica, stvaranje različitih poveznica između interpretirane teme, likovnih/vizuelnih izraza u odnosu na kulturnu okolinu, razumijevanje nastanka umjetničkih djela i uticaja konteksta na njihovu finalnu formu, estetska osjetljivost na umjetnička djela, učeničke radove, savremenu kulturnu okolinu). U srednjoj školi vrednuje se primjena stečenog znanja i iznošenje argumentiranih stavova/mišljenja o poznatim umjetničkim djelima i učeniku/ici u tom trenutku nepoznatim i novim umjetničkim pojavama. Nastavnik/ica treba voditi računa o relevantnosti primjera za vrednovanje postignuća određenog ishoda ili grupe ishoda, prilikom uvođenja nepoznatog i novog umjetničkog djela ili perioda.

Preporuke za praćenje: likovni ili vizuelni rad, likovne zabilješke - skice - razrada izvedbenog procesa, motivacija, odgovoran pristup radu, samostalnost i samoinicijativnost u likovnom izražavanju, aktivno sudjelovanje u svim etapama učenja i podučavanja, komunikacija i saradničko učenje, uvažavanje i vrednovanje tuđega mišljenja, aktivnost u radu grupe i/ili u radu u paru, doprinos radu grupe, razgovor i diskusija.

Sumativno procjenjivanje je donošenje konačne odluke od strane nastavnika/ce Likovne kulture o rezultatima procesa učenja, odnosno donošenje konačne ocjene učeničkog postignuća na kraju završetka jedinice ili na kraju jedne godine učenja i podučavanja. Zaključna ocjena postignuća učenika u učenju proizlazi iz jasno određenih odgojno-obrazovnih ishoda i indikatora.

Nastavniku/ici kao smjernica mogu poslužiti kurikulumom definirani indikatori (pokazatelji) ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda na kraju jedne godine učenja i podučavanja. Davanje

primata pojedinoj oblasti u donošenju konačne ocjene treba biti usaglašeno sa zastupljenošću određene oblasti u nastavi kroz odgojno-obrazovnu vertikalu. Učenička postignuća se u osnovnoj školi i gimnaziji – opći smjer izražavaju brojčanom ocjenom. Ocjene je nužno rasporediti prema broju ishoda u pojedinoj oblasti. U odnosu na broj ishoda oblast *Stvaralaštvo i produkcija* čini 30% ocjene, te oblast *Promišljanje i refleksija* 37% ocjene, dok oblast *Estetika, konstrukcija, funkcija* 33% ocjene. Kod zaključivanja ocjene, nastavnik/ica treba voditi računa o svim ranije navedenim aspektima vrednovanja, te da zaključna ocjena ne može biti samo zbir prethodnih sumativnih ocjena učenika/ica, nego treba voditi računa o napredovanju učenika/ica.

